

Ørnulf Seippel

Orker ikke, gidder ikke, passer ikke? Om frafallet i norsk idrett

240 240 240 233 151
C + 48,325

C + 48,26

© ISF 2005
Rapport 2005:3

Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.samfunnsforskning.no

ISBN: 82-7763-209-6
ISSN: 0333-3671

Innhold

Forord	5
1. Innledning.....	7
2. Bakgrunn: Utvikling av aktivitet og frafall som problem.....	9
2.1 Hva er problemet?	9
2.2 Tidligere forskning	10
2.3 Teoretiske perspektiver.....	12
2.4 Modell.....	13
3. Medlemskap, fysisk aktivitet og deltakelse i andre frivillige organisasjoner	17
3.1 Endringer i medlemskap	17
3.2 Endringer i aktivitet blant dem som blir	23
3.3 Endringer i aktivitet blant dem som slutter.....	26
3.4 Endringer i aktivitet: samlet oversikt.....	35
4. Begrunnelser for endring i aktivitet.....	39
4.1 Oversikt over begrunnelser.....	40
4.2 Typer av begrunnelser for å slutte i idretten	43
4.3 Sosiale og idrettslige forskjeller i begrunnelser.....	45
5. Avslutning og diskusjon	53
Litteratur	57
Appendix.....	59
Data	59
Spørreskjemaet	60

Forord

For fire år siden gjennomførte Institutt for samfunnsforskning en stor undersøkelse av medlemmene i norske idrettslag. Spørsmål som sto sentralt i denne undersøkelsen var sosial integrasjon: Hvor viktig er det sosiale som motiv for å være aktiv i idrettslaget? Hva slags sosiale nettverk utvikler de som er med i idretten? Hva slags «idrettsverdier» har ulike grupper av idrettsaktive? (Seippel 2002).

Den foreliggende studien bygger på at de som var med i undersøkelsen for fire år siden er blitt kontaktet på nytt, og hovedtemaet i undersøkelsen er nå hvordan aktivitetsmønsteret i denne gruppen har utviklet seg. Vi har sett om de fortsatt er medlemmer i det laget de var med i for fire år siden, om de er med i et annet lag eller om de har sluttet med organisert idrett. Videre har vi sett i hvilken grad og eventuelt på hvilken arena de i dag er fysisk aktive (i eller utenfor idretten), og om og på hvilken måte de er med i andre frivillige organisasjoner. Vi har også lagt vekt på å få fram hva som er begrunnelsen for eventuelt å slutte eller å bli mindre aktive i idretten. Til sammen gir dette et godt grunnlag for virkelig å få et grep om omfanget av det vi vanligvis forstår som frafallet fra den organiserte idretten, og ikke minst gir det et godt utgangspunkt for å forstå hva som ligger til grunn for frafall og nedgang i aktivitet.

Oslo, mars 2005

Ørnulf Seippel

Innledning

Norsk idrett har i det store og det hele vært en suksesshistorie når det gjelder aktivitet og antall medlemmer, og i 2002 var om lag 1,3 millioner nordmenn medlem i et (eller flere) frivillig(e) idrettslag. Likevel er det én side ved denne suksessen som stadig trekkes fram som et problem: medlemsmassen er lite stabil, det er mange medlemmer som bare er aktive en kortere tid for så å slutte. Kort sagt: Norsk idrett sliter med et frafallsproblem.

I denne rapporten skal jeg mot en slik bakgrunn se nærmere på utviklingen av aktiviteten blant medlemmer i norske idrettslag over en periode på fire år. For å få et godt grep om denne utviklingen, er det for det første viktig å se at det man ofte omtaler som frafall er en prosess som både kan omfatte endringer i medlemskap, fysisk aktivitet og sosial deltakelse – og ikke minst, ulike kombinasjoner av disse faktorene. Med dette som utgangspunkt skal jeg klargjøre hvilke forskjellige utviklingsbaner det man ofte litt forenkelt omtaler som frafall innebærer, og på hvilke måter disse kan utgjøre et problem. For det andre skal jeg se på hvor stor andel av de aktive det er som faktisk faller fra den organiserte idretten, og hvem de som faller fra er. Nok et viktig spørsmål jeg skal se nærmere på er hva som er grunnene til at så mange faller fra idretten. Til sammen er målet at denne rapporten skal bidra til å gi et mer nyansert og sammensatt innblikk (både teoretisk og empirisk) i det mer omfattende temaet man vanligvis omtaler som idrettens frafall.

Rapporten inneholder, ut over denne innledning, tre hoveddeler. I den første empiriske delen (kapittel 3) skal jeg beskrive og forklare utviklingen av medlemmenes aktivitet i norske idrettslag over en periode på fire år. I tillegg til å se på hvor mange som slutter i idrettslagene, skal jeg også se på aktivitetsmønsteret blant dem som fortsetter: Er de like aktive i hele perioden, blir de mer aktive eller blir de mindre aktive? Dernest skal jeg se nærmere på de som slutter i forhold til et mer samlet aktivitetsmønster. Er det slik at de som slutter i et idrettslag bryter alle bånd til den organiserte idretten? Slutter de å være fysisk aktive? Slutter de også å være aktive i frivillige organisasjoner, eller er de som slutter mer aktive «sosialt» enn de som blir i idretten? Svaret på disse spørsmålene vil si noe om i hvilken grad og på hvilken måte det mye

omtalte frafallet fra idretten virkelig er et problem og i tilfelle, for hvem og på hvilken måte. Etter dette (kapittel 4) skal jeg se på hva som oppgis som begrunnelser for å slutte eller bli mindre aktiv i idrettslagene, og et av målene vil her være å skille mellom ulike typer av grunner; f eks de som ligger utenfor idrettslagenes kontroll (flytting, jobb, utdanning) og grunner som i større grad kan tilskrives idretten selv (for mye alvor, dårlige trenere, dårlig miljø). Før jeg går løs på de empiriske analysene skal jeg imidlertid ta for meg tidligere forskning på dette feltet – både teoretiske drøftinger og resultater fra tidligere empirisk forskning – og presentere den teoretiske modellen som skal ligge til grunn for de empiriske analysene i denne rapporten (kapittel 2). Avslutningsvis skal jeg oppsummere ved både å vise til hva som er hovedtrendene i utviklingen av aktivitet blant medlemmer i norske idrettslag, hva som er årsak til disse trendene og hva slags utfordringer disse utgjør i forhold til ulike aktører.¹

1. Analysene i rapporten er basert på data fra Idrettsundersøkelsen 2004. For fire år siden ble et tilfeldig utvalg av medlemmer i norske idrettslag trukket ut som del av en større undersøkelse av aktiviteten i norske idrettslag. Det er de samme medlemmene som nå har fått tilsendt et nytt spørreskjema, der formålet først og fremst har vært å få et bedre innblikk i frafallsproblematikken. Se appendiks for nærmere informasjon om data.

Bakgrunn: Utvikling av aktivitet og frafall som problem

2.1 Hva er problemet?

Begrepet frafall gir lett assosiasjoner om et alvor som ofte kan være noe misvisende i forhold til det fenomenet betegnelsen «idrettens frafall» brukes til å beskrive. «Å falle fra» indikerer død, eller en frafallen er en som har forlatt eller sveket sin tro.² Ved at termen frafall er innarbeidet på idrettens område, er det blitt til at det å slutte i et idrettslag framstår som svært alvorlig; det er et problem som det er absolutt avgjørende å gjøre noe med. Det å slutte i et idrettslag trenger imidlertid på ingen måte å innebære svik eller død, og det å klargjøre hva som eventuelt er problemet med å slutte i et idrettslag er viktig både for å få til en fruktbar analyse av fenomenet teoretisk og empirisk og for å forholde seg fornuftig til det praktisk.

Når noe framstår som et problem, er det et tegn på at noe er annerledes enn man strengt tatt kunne ønske seg; man har en norm om hvordan noe burde være som ikke er oppfylt. Det er vanlig å knytte fire normer til deltakelse i frivillig organisert idrett som sier noe om hva denne aktiviteten burde (kunne) føre med seg. Det første er at man er *fysisk aktiv* i idretten, og at dette er et gode for den som deltar: dvs. idretten bidrar til fysisk og psykisk helse. Det andre er at idrett gir *trivsel og glede* som er et gode: dvs. idretten bidrar til subjektivt velvære. Det tredje er at man ved å være aktiv i et idrettslag er med i et *sosialt miljø*: dvs. idretten bidrar til sosial integrasjon. Et fjerde argument, som i større grad gjelder de som tar del i den frivillige organiseringen av idrettsaktivitetene enn de som bare er aktive i idretten, er at det å være med å drive en frivillig organisasjon gir en form for kompetanse som kan være god å

2. Bokmålsordboka. Universitetsforlaget, 1986.

ha også i andre sammenhenger: dvs. idretten (delvis gjennom sin organisasjonsform) bidrar til *sosial kapital*.

Hva som er det overordnede mål for idrett og fysisk aktivitet kan synes avhengig av hvilke nivå man betrakter det hele fra. For det offentlige er det overordnede målet «Idrett og fysisk aktivitet for alle». For et idrettslag kan det lett bli en målsetting i seg selv at medlemstallet er høyest mulig (Seippel 2003), og med det må man klare ikke bare å rekruttere flest mulig, men også å holde på dem man har og alle som slutter (eller ikke begynner?) er med det et problem for idretten. For den enkelte er idrettens frafall først og fremst et problem i den grad de visjonene (fysisk aktivitet, glede og trivsel, sosial deltakelse, læring) man knytter til deltakelse i idretten oppfylles i mindre grad enn de ellers hadde. I tillegg til at problemet frafall ser forskjellig ut på ulike nivåer, er det flere forhold som kompliserer bildet ytterligere. Det er to hovedgrunner til dette. For det første har tidligere forskning (Seippel 2002) vist (i) at mange av medlemmene i norske idrettslag ikke er fysisk aktive i regi av laget, (ii) at trivsel og glede er en viktig grunn for å være aktiv i idrettslag, men slett ikke for alle og (iii) at en god del av de som er aktive i et idrettslag ikke inngår i sosiale relasjoner knyttet til idrettsaktiviteten. Det vil si at det å være medlem eller aktiv i et idrettslag ikke i seg selv trenger å bety at de fire visjonene er oppfylt: det er ikke alle medlemmene i norsk idrett som har noe å falle i fra. Den andre grunnen til at det å slutte i et idrettslag ikke trenger å innebære et problem er at det finnes andre sosiale arenaer der de samme visjonene som ofte knyttes til idretten også kan virkeliggjøres: man kan være fysisk aktiv, ha det trivelig, møte andre mennesker og «lære organisasjon og samarbeid» på andre arenaer enn den frivillige idretten. Om man skal se på det å slutte i et idrettslag som et problem – som et ekte frafall – innebærer det først at man er aktiv, glad og sosial i idretten og deretter passiv, trist og asosial utenfor idretten. Våre data kan ikke belyse alle de mulige problemstillingene disse tilnærmingene åpner opp for, men de kan langt på vei bidra til å nyanse hva det å slutte i den frivillig organiserte idretten innebærer, og i hvilken grad det representerer et problem på ulike nivåer og for ulike aktører.

2.2 Tidligere forskning

Det er store forskjeller når det gjelder ambisjonsnivået på forskningen om frafall. Mens enkelte rapporterer et eller noen få tall som f.eks. sier noe om hvor mange som er og har vært medlem av idrettslag i den norske befolkningen, finnes det også mer nyanserte modeller for hva slags endring det handler om, hvorfor man finner de endringene man faktisk finner, og hva som kan være konsekvensene av ulike typer frafall. Disse mer sammensatte og nyanserte tilnærmingene til spørsmålet er imidlertid sjelden knyttet til empiriske

undersøkelser, og ingen studier har tilgang til paneldata³ av den typen som ligger til grunn for denne analysen. I det følgende skal jeg presentere noen hovedpunkter i tidligere forskning på dette feltet. Først skal jeg kort vise til noe av det som finnes av empirisk forskning, og da særlig med øye til norske forhold. Dernest skal jeg trekke fram noen av de mest relevante teoretiske modellene som er utviklet. Ut fra disse to presentasjonene vil jeg så presentere den modellen som ligger til grunn for analysene i denne rapporten og som er utgangspunkt for hypoteser og antagelser knyttet til spørsmålet om frafall.

I en stor oversikt over ungdoms idrettsaktiviteter viser Hansen (1999:5) til en lang rekke undersøkelser basert på ulike typer data og oppsummerer med at «Selv om de fleste undersøkelser viser at opp mot 80 prosent av ungdommen en eller annen gang har vært medlemmer i idrettslag ..., tyder tallenes tale på at mange faller av i ganske ung alder. Dette ser ut til å være en utvikling som fortsetter også etter tenårene, ...». Det er klart at frafallet er et problem – eller i det minste en utfordring – for veldig store deler av idretten. Sisjord (1994, 1995) viser at mens om lag halvparten av ungdomskullet er medlem av et idrettslag ved utgangen av ungdomsskolen, så er dette tallet sunket til noe nær en tredjedel når man slutter på videregående. I løpet av tre år har altså omlag en tredjedel av de som er med i den organiserte idretten sluttet. Igjen, dette er tilsynelatende dramatiske utviklingstrekk, selv om Sisjord også er påpasselig med å gjøre oppmerksom på at man skal være skeptisk med hensyn til hva som er «naturlig» og hva som er problematisk i en slik utvikling.

I en mer omfattende studie av fysisk aktivitet og idrettsdeltakelse i den norske befolkningen (Danielsen 1989, Dølvik 1990) finner vi igjen at frafallet blant dem som har vært medlemmer av frivillige idrettslag har vært stort: mens hele 30 prosent av den voksne befolkningen mellom 16 og 69 år er medlemmer, har nesten 40 prosent vært medlemmer tidligere; det er altså flere som har vært medlem i et idrettslag enn som er medlem i dag. Videre er det slik at jenter slutter før gutter: halvparten av jentene har sluttet i 17 års alderen eller før, for gutter er tilsvarende tall en fjerdedel. Når det gjelder grunner til å slutte, er det først og fremst årsaker utenfor idretten som trekkes fram, selv om også interne forhold knyttet til idrettsaktiviteten er viktig for en del: andre interesser (42 prosent), vanskeligheter med å kombinere idretten med utdanning/arbeid (24 prosent), det ble kjedelig (20 prosent), flyttet (19 prosent), det tok for mye tid (17 prosent) og «Det ble for mye alvor og prestasjonsjag» (13 prosent). Undersøkelsen viser også hvordan de ulike begrunnelsene står i ulike aldersgrupper, og hvordan de med det gjenspeiler situasjonen i ulike livsfaser. Denne undersøkelsen gir et relativt godt innblikk i en situasjon – man ser at det er svært mange som slutter, når de slutter og hvorfor de slutter – men man får ikke det samme innblikket i hvordan disse endringene er del av en

3. Data der vi følger det samme utvalget av respondenter over tid.

mer omfattende prosess, hvordan de henger sammen med konkrete sider ved den tidligere aktiviteten, hva slags aktivitet som følger etter «idrettskarrieren» og hvordan begge disse aspektene kan sees i lys av sosial og idrettslig bakgrunn.

2.3 Teoretiske perspektiver

I en oversiktsartikkel over forskning på feltet, viser Gould (1987) hvordan en lang rekke variabler er blitt brukt til både å beskrive og forklare frafall fra idretten: interesse for andre aktiviteter, konflikt mellom ulike aktiviteter/interesser, mistriivsel, «for lite spilletid», mangel på «suksess», mangel på forbedring, kjedsomhet og skader. I tillegg til at en lang rekke mer eller mindre enkeltstående forhold trekkes inn, viser Gould også til tre forsøk på å utvikle mer generelle teoretiske perspektiver knyttet til frafallsproblematikken. Det første av disse går på hvordan barns tilnærming til aktiviteten – hvor målorienterte de er, hvordan de opplever suksess/feil – slår ut på frafallet. Det andre, og beslektede perspektivet går på om man opplever seg som kompetent eller ei. Det siste perspektivet, og kanskje det mest interessante for denne studien, er basert på en distinksjon mellom *drop-out* og *burn-out*. Når det gjelder den første gruppen slutter de fordi de ikke finner det verdt å drive med den opprinnelige idretten; de har noe annet de heller vil bruke tiden på. Den andre gruppen derimot slutter først og fremst fordi de opplever idrettsaktiviteten som frustrerende på en eller annen måte. Denne siste kategorien (*burn-out*) rommer noe av det samme som Sisjord (1994, 1995) betegner som «negativt frafall» ut fra et skille mellom erfaringene – gode eller dårlige – som ligger til grunn for frafallet. Gould går så videre og sammenfatter de mange forskningsbidragene i en egen modell som igjen er basert på at frafall kan forstås som en prosess som foregår i tre steg. For det første må det skilles mellom ulike måter å slutte i idretten på: noen slutter helt, noen er aktive i en annen setting, noe er mindre aktive, andre er mer aktive. En første utfordring er med det å få et grep om hvordan frafallet faktisk forløper og utvikles. Dernest trekker Gould fram årsaker som er eksterne i forhold til frafallet, forhold som på sett og vis tvinger fram et frafall: skader, flytting osv kan være eksempler på dette (se også Koukouris 1994). En tredje side ved frafallet er rene cost-benefit resonnementer der man spør seg om dette er noe jeg ønsker å fortsette med eller om jeg heller ønsker å bruke tid og ressurser på noe annet. Eksempler her er når man slutter fordi man heller vil bruke tid på andre sosiale arenaer. Som en side ved denne siste tilnærmingen viser Gould igjen til motiver for å slutte som reflekterer negative erfaringer knyttet til aktiviteten: det er ikke gøy, man får ikke spille nok osv.

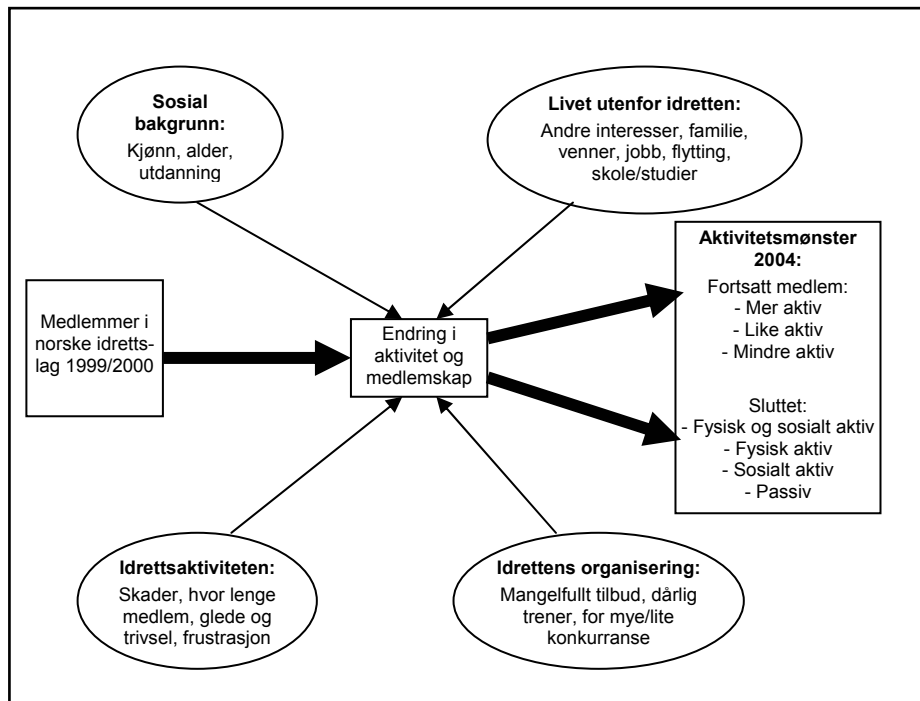
Lindner et al. (1991) og Johns et al. (1992) opererer med en typologi der det skilles mellom fire typer frafall: sampler, lav nivå, høyt nivå, elite. Dette knyttes i sin tur til forskjeller i konkurransenivå, hvor mye tid man bruker og hva slags tilknytning man har til og annen idrettsaktivitet. Lindner et al. diskuterer også det de anser som de viktigste årsakene til frafall: (i) Det er ikke gøy lenger, (ii) andre fritidsaktiviteter tok for mye tid og (iii) andre idrettsaktiviteter tok for mye tid. Weiss & Petlichkoff (1989) skiller mellom tre typer frafall: (1) påtvunget (reluctant & forced), (ii) frivillig og (iii) motvillig (resistant), og de hevder at den siste er den mest interessante da dette er en gruppe som egentlig ønsker å fortsette, men der man ikke får det til på grunn av forhold internt i idretten. Ommundsen og Vaglum (1997) viser hvordan opplevelse av egen kompetanse og betydningen man tilskriver denne også har betydning for om man fortsetter med idrett (fotball) eller ikke. Butcher et al (2002) viser også at det å slutte med organisert idrett på ingen måte betyr at man slutter med idrett eller fysisk aktivitet.

Jeg vil særlig legge vekt på tre forhold som er viktige å ta med seg videre fra disse mange teoretiske drøftingene. Det første er at det å slutte i et idrettslag er en prosess som rommer flere faser og ulike dimensjoner; det er mer enn et spørsmål om bare medlem versus ikke-medlem. For det andre er det viktig å skille mellom ulike begrunnelser for endringer i idrettsaktiviteten/medlemskapene, og i neste omgang være klar over at disse begrunnelsene igjen har sin bakgrunn i ulike opplevelser med idretten. Det handler på den ene siden om å få til en fyldigere beskrivelse av atferd enn det som er vanlig. På den andre siden handler det om, i den grad det er mulig ved hjelp av den typen data jeg her har til rådighet, å få tak i den meningen som legges i denne atferden.

2.4 Modell

For å få et godt grep om utviklingen av aktiviteten blant medlemmene, er det da klart at man i større grad enn det vanligvis gjøres bør ta for seg steg for steg i det som faktisk er en prosess – og ikke ett fall – og også ta høyde for hvordan aktiviteten oppleves forskjellig av ulike aktører. Utgangspunktet for de empiriske analysene som følger er et tidspunkt der alle – hele utvalget – er medlem i et idrettslag. Her kan man da skille mellom ulike aktører ut fra hvordan de er aktive og hvordan de opplever sin egen aktivitet på dette tidspunktet. Neste steg innebærer enten en endring eller ikke i denne aktiviteten. Dernest er det viktig å se hva slags aktiviteter – både fysisk og sosialt – de som slutter i idrettslaget deltar i videre: Bryter de alle bånd til den organiserte idretten? Slutter de å være fysisk aktive? Har frafallet betydning for forholdet til andre frivillige organisasjoner? Dette vil igjen kunne være utgangspunkt

for en mer fyllestgjørende beskrivelse av den prosessen som ofte kort og noe misvisende betegnes frafall. Det vil være viktig å skille mellom ulike aktører ut fra hva som er begrunnelsen for ulike typer endring, og her virker det fruktbart å gjøre et skille som man finner – i litt ulik utforming – blant flere av forfatterne referert over. Et første skille går mellom grunner som ligger utenfor eller innenfor idretten. Et annet skille går mellom grunner der man opplever at man tar et reelt valg og grunner som i større grad oppleves som påtvunget. Dette skillet vil åpenbart ikke være absolutt, og det vil også være rimelig å skille mellom situasjoner der man tross alt har et valg, men der valget oppleves som frustrerende fordi man «tvinges» til å gjøre et valg man ideelt sett ikke ville gjort. Disse skillene er interessante fordi det da blir mulig å skille mellom dem som (mer eller mindre) bevisst har valgt en passiv livsstil og de som er blitt (mer eller mindre) tvunget til en slik livsstil. For det andre er det slik at de begrunnelsene som knytter an til idretten selv i større grad enn andre grunner kan være et utgangspunkt for den frivillige idretten til å forbedre egen praksis.

Etter å ha beskrevet ulike typer av atferd/utvikling og begrunnelser, er det et mål å få tak i flest mulig faktorer som kan være med å forklare de ulike utviklingsbanene og begrunnelsene som beskrives, og her er det flere forhold som er sentrale: kjennetegn ved aktører (kjønn og alder), kjennetegn ved aktiviteten (type idrett, konkurransenivå), opplevelse av aktiviteten på første tidspunkt og organisering av aktiviteten på første tidspunkt. Til sammen kan de ulike atferdstypene, begrunnelsene og bakgrunnsfaktorene oppsummeres og illustreres som i figur 1.1.

Analysene som følger forholder seg til modellen på følgende måte. Først skal jeg beskrive hvordan utviklingen av medlemskap og aktivitet (fysisk og sosialt) har forløpt for de som var medlem i et norsk idrettslag ved årsskiftet 1999/2000 og fram til 2004. Jeg beskriver så mer inngående hvordan ulike sosiale grupper fordeler seg på de forskjellige utviklingsbanene, og jeg forsøker å forklare mer inngående hva som skiller en del av de mest interessante gruppene fra hverandre (kapittel 3). Dernest skal jeg se på de begrunnelsene for endring som er gitt av de som slutter og de som blir mindre aktive, og her skal jeg også se hvordan ulike grupper av utøvere har forskjellige grunner til å endre atferd (kapittel 4). Jeg vil i begge disse empiriske kapitlene – aktivitet og begrunnelser – først presentere en del enkle frekvensfordelinger som viser hvem som befinner seg i de ulike aktivitetstypene og gir de respektive begrunnelsene, før jeg viser til en del enkle bivariate sammenhenger mellom bakgrunn og aktivitet og avrunder hver enkelt av analysene med mer sammensatte multivariate analyser.

- Idrett er et gode i den forstand at det gir en mulighet til fysisk aktivitet, sosial deltakelse, trivsel og glede og ulike former for læring. For den enkelt vil det å slutte i idretten først og fremst være et problem når det innebærer at den som slutter får mindre av disse godene.
- For å forstå i hvilken grad det å slutte i et idrettslag er et problem, er det viktig å forstå hvilke begrunnelser som er avgjørende; slutter man fordi man faktisk ønsker det (drop-out) eller fordi man er frustrert i forhold til idrettsaktiviteten (burn-out).
- Studier av frafall må følgelig både være prosessuelle (se hva slags aktiviteter de som slutter tar del i etter at de slutter) og fler-dimensjonale (man må se på hvem som slutter og hvorfor de slutter).
- Tidligere norsk forskning viser at det er svært mange som på et tidspunkt er medlem av et idrettslag for så å slutte: fra slutten av ungdomsskolen til slutten av videregående skole slutter omlag en tredjedel av de som er aktive i idretten.

Medlemskap, fysisk aktivitet og deltakelse i andre frivillige organisasjoner

I dette kapitlet skal jeg studere utviklingen av medlemskap og aktivitet for de som var medlemmer i et tilfeldig utvalg av norske idrettslag for fire år siden. Datagrunnlaget er et utvalg av medlemmer i norske idrettslag som ble studert i 1999/2000 og fulgt opp i 2004 (se appendiks for mer om data). Jeg vil starte med å se på utviklingen når det gjelder selve medlemskapet (3.1), før jeg går nærmere inn på om de som fortsetter i idrettslaget er mer eller mindre aktive (3.2). Dernest undersøker jeg i hvilken grad de som slutter i idrettslaget eventuelt er fysisk og sosialt aktive eller ei (3.3). Kapitlet avsluttes med en oppsummering (3.4).

3.1 Endringer i medlemskap

I følge tidligere forskning slutter rundt en tredjedel av medlemmene i norske idrettslag i løpet av videregående skole, og også ut fra våre data synes frafallet å være svært omfattende: litt over en tredjedel av de som var medlem av «vårt idrettslag»⁴ i år 2000 er sluttet fire år senere. Dette er høye tall, særlig når man tar hensyn til at dette gjelder for de som har svart på undersøkelsen, og det er ikke urimelig å anta at de som har sluttet – særlig pga flytting – er overrepresentert blant dem som ikke har besvart undersøkelsen. Dette betyr at det faktisk er store muligheter for at frafallet i virkeligheten er enda større enn det framkommer her.

4. Analysene vil vise at mange av de som har sluttet i det idrettslaget de var medlem av for fire år siden er medlem av et annet idrettslag i 2004. Det jeg her kaller «vårt idrettslag» er det idrettslaget medlemmene var knyttet til i undersøkelsen for fire år siden.

Tabell 3.1 Fortsatt medlem i idrettslaget.

Prosent

Ja	65,8
Nei	34,2
Totalt (N)	100 (1017)

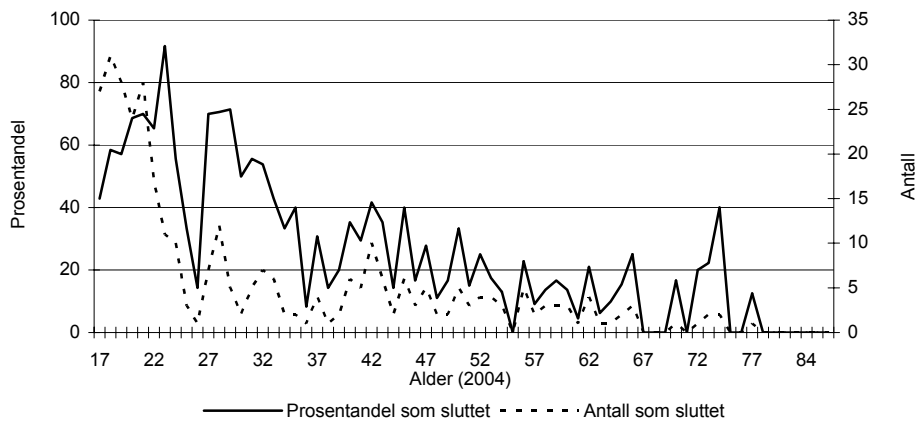
Tabell 3.2 Fortsatt medlem i forhold til kjønn. Prosent. $p < 0.01$

	Gutter	Jenter
Fortsatt medlem	69,5	62,2
Ikke medlem	30,5	37,8
	100 (410)	100 (586)

Det er videre grunn til å tro at det er større endringer i aktivitet og medlemskap i enkelte aldersgrupper (f eks ungdomsårene) enn i andre, og tidligere forskning har også antydnet at jenter faller fra i større grad enn gutter.

Det viser seg også at når det gjelder hvem som slutter i idrettslagene, så er det signifikante forskjeller både når det gjelder kjønn og alder. Det er vel syv prosent flere menn/gutter enn kvinner/jenter som er medlem av idrettslaget etter fire år. I figur 3.1 ser vi hvor mange – både hvor stor prosentandel og hvor mange (antall personer) i utvalget – som har sluttet i idrettslaget i forhold til alder. Både de absolutte tallene og prosenttallene er lagt inn i figuren for på denne måten å illustrere at antallet som utgjør en prosentandel i de yngste årsklassene klart er større en antallet som utgjøre en tilsvarende prosentandel for en høyere aldersgruppe.

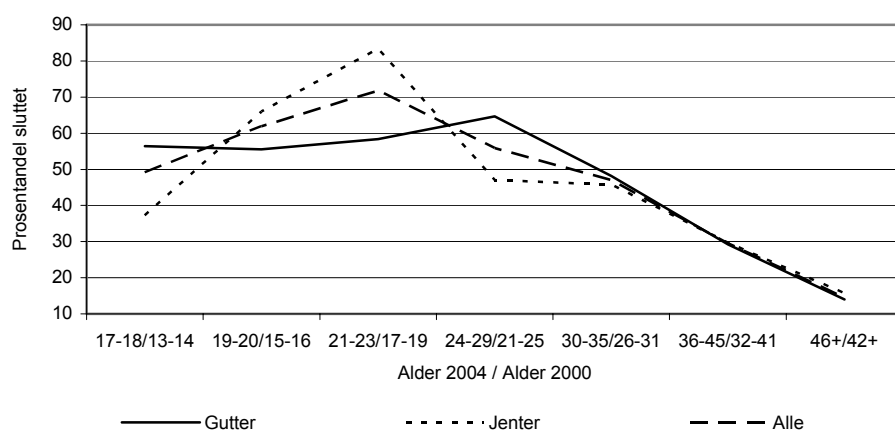
Figur 3.1 Prosentandel og antall medlemmer som har sluttet i idrettslaget i forhold til alder

Ut fra figur 3.1 tegner det seg én hovedtrend; frafallet er høyest blant de yngste, og synker så med økende alder. Ser man litt nærmere etter, kan det se ut som om frafallet foregår i to bølger. Først en bølge som bygger seg opp utover i ungdomstiden, der mange antakeligvis får andre interesser, begynner på nye skoler/studier, flytter osv. Frafallet stabiliseres så i tidlig voksen alder. Der- nest kommer en ny bølge som topper seg mot slutten av tidlig voksenalder, der en ny gruppe faller fra, antakeligvis på grunn av yrkes- og familieetablering. Frafallet er så relativt stabilt blant de «godt voksne».

Som vist over er det flere jenter/kvinner som har sluttet enn gutter/menn, og det kan derfor være interessant å se om det er en form for sammenheng (samspill) mellom kjønn og alder når det gjelder frafall.

Figur 3.2 Frafall blant alle, jenter og gutter

Når det gjelder det å fortsette sitt medlemskap i idrettslaget er det ikke bare slik at det er mange som slutter, det er også en tendens til at jenter og gutter slutter på noe ulike tidspunkt. Mens en høyere andel av gutter/menn i den yngste aldersgruppen slutter – 57 prosent mot 38 prosent – så er det i de to neste aldersgruppene er klar tendens til at flere jenter/kvinner slutter (se avsnitt 3.3.1 for en utdyping av dette funnet).

Det er antakeligvis to forhold som kan være viktige for å forstå dette mønsteret (uten at det er data som kan si noe om dette). For det første så er det færre jenter enn gutter med i idretten i utgangspunktet, slik at de jentene som er med i idretten representerer et mindre utvalg – kanskje dermed mer interessert i idretten sin – enn guttene. Det er antakeligvis også slik at jenteidrett er noe mindre (eller senere) konkurranseorientert enn gutteidrett slik at jentene møter konkurransepresset noe senere enn guttene. Når jenter så blir eldre, kan

man spørre om det ikke er en form for idrettskultur – forventning om deltakelse, prestasjon, nytte/utbytte – som gjør idretten til et mindre selvsagt valg for dem enn gutter.

Ved siden av sosial bakgrunn er det også rimelig å anta at selve idrettsaktiviteten er viktig for om man fortsetter eller ikke, og to forhold skal belyses her. Det første forholdet er hvilket konkurransenivå man var på i sin idrett i utgangspunktet (dvs. for fire år siden). Man kan her tenke seg to prosesser: (1) at høyt konkurransenivå gjør at man blir utbrent, og (2) at det å være på et høyt konkurransenivå gjør at man er sosialisert inn i idretten og dermed tar del i de godene – trivsel og sosiale nettverk – som idretten utgjør her. Det andre forholdet er om man deltar i lagidrett eller individuell idrett, og man kan her tenke seg at man er mer integrert i et fellesskap gjennom en lagidrett og dermed i større grad også blir værende i dette sosiale fellesskapet enn i individuelle idretter.

Motsatt av hva man kanskje skulle tro, viser tabell 3.3 at frafallet er langt større blant dem som er med i en lagidrett enn i de individuelle idrettene. Der nest ser man at det er en klar forskjell for hvor stor del som har sluttet i idrettslaget om man sammenlikner de som ikke konkurrerer og de som er på et lavt konkurransenivå med de som er på middels eller høyt konkurransenivå. Om man deretter ser på type idrett og konkurransenivå i sammenheng, ser man at det er kombinasjonen av lagidrett og høyt konkurransenivå som særlig har et høyt frafall.

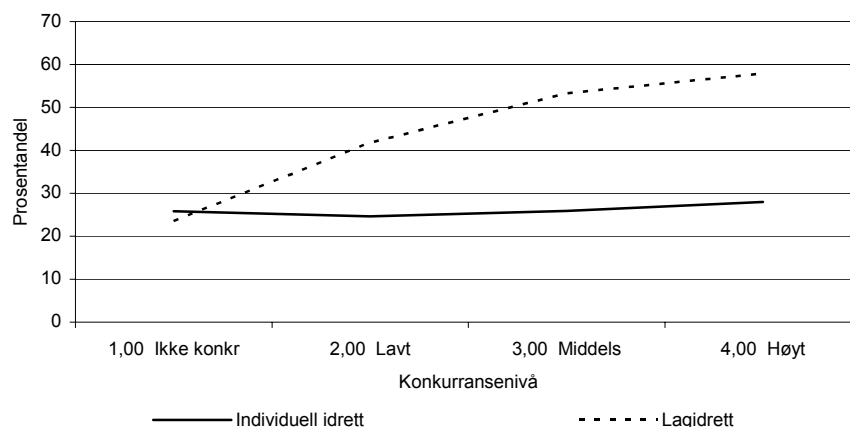
Tabell 3.3 Fortsatt medlem i forhold til type idrett. Prosent. $p < 0,00$

	Individuell idrett	Lagidrett
Fortsatt medlem	74,2	53,9
Ikke medlem	25,8	46,1
	100 (383)	100 (345)

Tabell 3.4 Fortsatt medlem i forhold til konkurransenivå (1999). Prosent. $p < 0,00$

	Ikke konkurranse	Lavt konkurransenivå	Middels konkurransenivå	Høyt konkurransenivå	Totalt
Fortsatt medlem	72,0	70,5	54,0	54,1	65,7
Ikke medlem lenger	28,0	29,5	46,0	45,9	34,3
Totalt	100 (364)	100 (292)	100 (239)	100 (74)	100 (969)

Figur 3.3 Andel som slutter i henholdsvis lagidretter og individuelle idretter i forhold til konkurransenivå

Som allerede vist er det mange forhold som hver for seg (og parvis) ser ut til å virke inn på om man slutter i et idrettslag eller ei. Det er like fullt et spørsmål hvordan alle de forholdene som er trukket inn virker samlet. For å finne et svar på dette, har jeg gjennomført en multivariat regresjonsanalyse der alle variablene som over er prøvd ut en for en (bivariate analyser) er lagt inn. Det er rimelig å anta at det å være medlem i et idrettslag innebærer en form for sosialisering til idretten som gjør at man holder fast på tilknytningen til idretten, og jeg har derfor også tatt med «hvor lenge man har vært medlem av idrettslaget» (i 1999) som en egen variabel.⁵ I tillegg har jeg også tatt med to interaksjonseffekter som viser seg å være statistisk signifikante og som gir interessante innblikk i spørsmålet om hvorfor man slutter i et idrettslag. Jeg har valgt å presentere denne analysen i tre steg for å illustrere effekten av de ulike variablene i forhold til andel forklart varians.

5. Se Franzén og Peterson 2003 for en diskusjon av sosialisering inn i idretten.

Tabell 3.5 Å slutte i et idrettslag. Logistisk regresjonsanalyse. Regresjonskoeffisienter. * $p < 0.05$, ** $p < 0,01$

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Kjønn (mann)	-,092	-,001	1,461*
AlderT2: 17-18 ⁶	-,303	-,746*	-0,718*
AlderT2: 19-20	,408	,168	0,193
AlderT2: 21-23	,670	,590	0,644
AlderT2: 30-35	-,321	-,432	-0,374
AlderT2: 36-45	-1,094**	-1,253**	-1,235**
AlderT2: 46+	-2,080**	-1,912**	-1,873**
Hvor lenge medlem		-,502**	0,084
Individuelle vs lagidretter		,422*	0,474*
Konkurransenivå		-,160	-0,169
Interaksjon: år medlem og kjønn			-0,381*
Konstant	0,252	1,919**	-0,411
Pseudo R ²	0,26	0,32	0,33

Det første man kan merke seg i de multivariate analysene er at en relativt stor andel av variansen forklares av våre uavhengige variabler. Det viser seg at de viktigste variablene er kjønn og alder, der alder igjen er klart viktigst (kan ikke lese ut av tabellen). Forklaringskraften økes ytterligere ved å føre inn de tre variablene «Hvor lenge medlem», «individuelle idretter mot lagidretter» og konkurransenivå. I det interaksjonsleddet «år medlem og kjønn» økes forklaringskraften marginalt, men måten variablene har effekt på endres på en interessant måte.

For kjønn og alder forandres effekten noe i det man innfører flere variabler i modellen. Alder har fortsatt en effekt ved at sannsynligheten for at de yngste og de eldste slutter er mindre enn for de «middelaldrende». For kjønn viser det seg – etter at man innfører interaksjonsleddet i modell tre – at menn/gutter slutter i større grad enn kvinner/jenter. Denne effekten må imidlertid sees i sammenheng med interaksjonsleddet som er innført og som innebærer at menn/gutter har en mindre tilbøyelighet til å slutte når de har vært medlem i mer enn tre år. Det er interessant å observere at det å ha vært medlem lenge har en positiv effekt i den forstand at det minsker sannsynligheten for å slutte i idrettslaget. Denne effekten påvirkes når man innfører interaksjonsleddet mellom kjønn og lengde på medlemskap, der det ser ut som om menn i større grad enn kvinner sosialiseres inn i idretten: jo lenger man er medlem, jo mindre er sannsynligheten for at man slutter, men sannsynligheten for å bli i idrettslaget øker mer for menn enn kvinner når medlemskapet varer lenge. Det er videre en større sannsynlighet for at de som driver med lagidretter slutter enn de som er med i individuelle idretter.

6. Referansekategori: AlderT2: 24-29 år. T2 betyr på tidspunkt 2, dvs. 2004.

3.2 Endringer i aktivitet blant dem som blir

Ser man på utviklingen av aktiviteten blant dem som fortsatt oppgir å være medlem av idrettslagene etter fire år, ser man at det også her er betydelige forskjeller fra fire år tilbake.

*Tabell 3.6 Fortsatt medlem i idrettslaget:
Aktivitetsnivå i forhold til tidligere. Prosent*

Mer aktiv	14,2
Samme	42,9
Mindre aktiv	20,4
Passivt medlem	22,5
Totalt (N)	100 (662)

Blant dem som sier de fortsatt er medlem av idrettslaget, er 43 prosent aktive på det samme nivået som tidligere, og i tillegg til at svært mange slutter, så er det også en tredjedel av de som fortsetter i laget som endrer aktivitetsmønster i løpet av fire år: 14 prosent er mer aktive, 20 prosent er mindre aktive.

Tabell 3.7 Aktivitetsnivå for de som fortsatt er medlem i idrettslaget i forhold til kjønn. Prosent. $P=0.74$

	Gutter	Jenter
Mer aktiv	14,4	13,5
Samme	41,4	45,2
Mindre aktiv	21,6	18,7
Passivt medlem	22,6	22,6
Totalt	100 (403)	100 (252)

Ser man på kjønn virker det ikke som om det er viktige forskjeller når det gjelder endring i aktivitet blant dem som blir i idrettslaget; det er omtrent like mange gutter som jenter som blir mer aktive, fortsetter på samme nivå, som blir mindre aktive og som fortsetter som passive medlemmer. Når det gjelder alder er det derimot store og signifikante forskjeller mellom ulike aldersgrupper.

Tabell 3.8 Aktivitetsnivå for de som fortsatt er medlem i idrettslaget i forhold til alder (alder nå/alder for fire år siden) Prosent. $p < 0.00$

	Alder: nå:17-18 Før:13-14	Alder: 19-20 /15-16	Alder: 21-23 /17-19	Alder: 24-29 /21-25	Alder: 30-35 /26-31	Alder: 36-45 /32-41	Alder: 46+/42+
Mer aktiv	55,7	13,3	31,8	23,3	7,4	13,6	6,3
Samme	23,0	30,0	36,4	40,0	48,1	43,7	47,3
Mindre aktiv	16,4	46,7	18,2	20,0	33,3	19,4	18,5
Passivt medlem	4,9	10,0	13,6	16,7	11,1	23,3	27,9
Totalt (N)	(61)	(30)	(22)	(30)	(27)	(103)	(383)

Det er tre ting som er verdt å merke seg når det gjelder forholdet mellom alder og aktivitetsnivå. Det første er at det er én gruppe som utmerker seg ved å være mer aktiv, og det er de yngste. Derne er det en aldersgruppe – de nest yngste – som markerer seg ved å ha den tydeligste nedgangen i aktivitet. For det tredje har de eldste aldersgruppene høyest kontinuitet: medlemmene er her for en stor del aktive på det samme nivået. Kort fortalt tyder dette på aktivitetsnivået stiger blant de yngste, synker i de neste aldersgruppene, for så å stabilisere seg blant de eldste. Det er viktig å se dette i forhold til at det her dreier seg om de som fortsatt er medlemmer.

Det som er slående i tabell 3.9 er at det er blant de i lagidrettene at aktivitetsnivået har økt mest. Dette er til forskjell fra de som befinner seg på samme nivå (her er andelen større blant de i individuelle idretter).

Tabell 3.9 Aktivitetsnivå for de som fortsatt er medlem i idrettslaget i forhold til type idrett. Prosent. $p < 0.01$

	Individuelle idretter	Lagidretter	Totalt
Mer aktiv	12,1	23,9	16,7
Samme	52,8	33,2	45,1
Mindre aktiv	21,3	26,6	23,4
Passivt medlem	13,8	16,3	14,8
	100 (282)	100 (184)	100 (466)

Tabell 3.10 Aktivitetsnivå for de som fortsatt er medlem i idrettslaget i forhold til konkurransenivå (1999). Prosent. $p < 0.01$

	Ikke konkurranse	Lavt konkurransenivå	Middels konkurransenivå	Høyt konkurransenivå	Totalt
Mer aktiv	5,4	13,6	29,4	25,0	14,1
Samme	42,9	47,1	41,3	42,5	43,9
Mindre aktiv	15,4	25,7	23,0	20,0	20,6
Passivt medlem	36,3	13,6	6,3	12,5	21,4
Totalt	100 (259)	100 (206)	100 (126)	100 (40)	100 (631)

Tre utviklingstrekk kommer til syne i tabell 3.10. Det er de konkurranseorienterte – særlig de på middels høyt nivå – som har økt aktivitetsnivået mest. Det er også de på middels konkurranse nivå som sammen med dem på lavt konkurranse nivå har senket aktivitetsnivået mest. Det kan altså se ut som om de som ikke konkurrerer og de som er på høyets konkurranse nivå er mer stabile enn de som ligger på de to «midlere» konkurranse nivåene. Andelen på samme aktivitetsnivå er ganske lik i de fire gruppene.

Det kan ofte være fristende å se på det som går galt, og i norsk idrett har det vært mye bekymring når det gjelder det store frafallet. Like interessant som å se hva det er som gjør at folk slutter, kan det være å se på det som går bra – dvs. hvem som blir mer aktive – og å lære av dette. For å finne fram til hvem det virkelig er som blir mer aktive i den frivillig organiserte idretten har jeg derfor trukket inn alle de variablene som er brukt over i en multivariat regresjonsanalyse. Avhengig variabel er her økning i aktivitetsnivå blant dem som fortsatt er medlem i idrettslagene.

*Tabell 3.11 De som blir mer aktive blant medlemmene. Regresjonsanalyse. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter. ***

*p<0,05, * p<0,10*

Kjønn (mann)	,034
AlderT2: 17-18 ⁷	,534**
AlderT2: 19-20	-,340*
AlderT2: 21-23	,137
AlderT2: 30-35	-,184
AlderT2: 36-45	-,162
AlderT2: 46+	-,200
Hvor lenge medlem	-0,03
Individuelle vs lagidretter	-0,19**
Konkurranse nivå	-0,07
Konstant	2,078**
R^2	0,14

Det første som er verdt å merke seg i regresjonsanalysen er at fjorten prosent av variansen i avhengig variabel (mer aktiv) forklares av de uavhengige variablene som er inkludert i analysen. Av de uavhengige variablene er det først og fremst alder som peker seg ut som viktig; de yngste (som fortsatt er medlemmer) har en tendens til å øke aktivitetsnivået, mens de nest yngste og de eldste er mindre aktive. Videre ser det ut til at de som er aktive i lagidretter er mindre aktive enn de i individuelle idretter etter fire år.

7. Referansekategori: AlderT2: 24-29 år. T2 betyr på tidspunkt 2, dvs. 2004.

Konklusjonen blir her at aktivitetsnivået ser ut til å være svært tett knyttet til alder, og mønsteret er her at aktiviteten øker, minker for så å stabiliseres. Hva det som så i sin tur ligger bak dette aldersmønsteret kommer jeg tilbake til i kapittel 4, der jeg skal se nærmere på begrunnelser for aktivitet og endring i aktivitet. Det er også klart at for å forstå hvordan alder har betydning, må man se på det totale bildet: alder har både betydning for å slutte i idrettslag og for endringer i aktivitet i blant de som er medlemmer i laget.

3.3 Endringer i aktivitet blant dem som slutter

Når jeg over har snakket om frafallet så har det vært i den vanlige og litt unyanserte betydningen «slutte i idrettslaget». Men, i forhold til det som over ble presentert som de problematiske sidene ved det å falle fra, er ikke det å slutte i et idrettslag nok til i seg selv å kvalifisere til et «problem». I denne delen av rapporten skal jeg derfor ser på tre sider ved aktiviteten til de som sier de har sluttet i det idrettslaget de var medlem av for fire år siden. For det første skal jeg se på om de som slutter fortsatt har et forhold til den frivillig organiserte idretten (3.3.1). Dernest skal jeg se på i hvilken grad og på hvilken måte de som slutter fortsatt er fysisk aktive (3.3.2). I tilknytning til disse analysene skal jeg plukke ut en gruppe – de som slutter i et idrettslag for så å begynne å trene på et kommersielt treningssenter i stedet – som framstår som spesielt interessante og se nærmere på hvem det er som går fra idrettslagene til de kommersielle treningssentrene. Analysene følger i hovedsak mønsteret over: først enkle frekvensfordelinger, dernest bivariate analyser og til slutt multivariate analyser.

3.3.1 Frafall: Forholdet til den organiserte idretten

Gitt de store endringene som ser ut til å finne sted både med hensyn til aktiviteten i idrettslagene og i forhold til tilknytning til lagene, er det rimelig å forvente at det også er store forskjeller når det gjelder forholdet til den organiserte idretten blant dem som slutter. Mens mange antakeligvis bryter alle bånd til den organiserte idretten, er en nærliggende mulighet for mange at de rett og slett slutter i ett idrettslag for så å begynne i et annet lag.

Som man ser er det oppimot halvparten av de som slutter i «vårt idrettslag» som sier de er medlem i et annet idrettslag fire år etter. Det er to muligheter her: enten at de var medlem i to idrettslag tidligere og har sluttet i ett, eller ved at de har gått fra et idrettslag til et annet lag (eller en kombinasjon).

Tabell 3.12 Om du har sluttet i «idrettslaget ditt», er du i tilfelle medlem av andre idrettslag? Prosent av de som ikke lenger er medlem av «idrettslaget»

Ja	46,1
Nei	53,9
Totalt (N)	100 (345)

Tabell 3.13 Om du har sluttet i «idrettslaget ditt», er du i tilfelle medlem av andre idrettslag? I forhold til kjønn. Prosent

	Gutter	Jenter
Ja	51,1	39,9
Nei	48,9	61,1
Totalt (N)	100 (178)	100 (153)

I forhold til kjønn er det langt flere gutter enn jenter som oppgir at de nå er medlem i et annet idrettslag: over halvparten av guttene som har sluttet oppgir dette. Dette kan gi et indikasjon om hvorfor frafallet – det å slutte i et bestemt idrettslag (figur 3.2) – synes større blant gutter, mens det som skjer er de faktisk bare bytter klubb. Aldersforskjellene (ikke vist) er ikke statistisk signifikante, men om det er en tendens her, kan det se ut som det er en noe større andel av eldre som går over til et annet idrettslag når de slutter enn de yngre.

Blant dem med ulik tilknytning til idretten – type idrett og konkurransenivå – finner man også forskjeller.

Tabell 3.14 Om sluttet, medlem i annet idrettslag i forhold til idrett for fire år siden? Prosent. $p < 0.01$

	Individuelle idretter	Lagidretter
Ja	60,2	44,6
Nei	39,8	55,4
Totalt (N)	100 (98)	100 (157)

Tabell 3.15 Om sluttet, medlem i annet idrettslag, i forhold til konkurransenivå (1999). Prosent. $p < 0.01$

	Ikke konkurranse	Lavt konkurransenivå	Middels konkurransenivå	Høyt konkurransenivå
Ja	37,3	54,7	47,2	58,8
Nei	62,7	45,3	52,8	41,2
Totalt (N)	100 (102)	100 (86)	100 (108)	100 (34)

Det er slående at i forhold til det å begynne i et nytt idrettslag så er dette noe som i mye større grad skjer blant de i individuelle idretter enn de i lagidretter. Tabell 3.15 viser videre helt klart at det å skifte idrettslag er noe de på et høyt konkurransenivå gjør i større grad enn de på en lavt nivå.

På samme måte som for de tidligere analysen, har jeg gjort en mer omfattende analyse der jeg bruker de mange uavhengige variablene samtidig. I det følgende har jeg lagt vekt på å sammenlikne de som har sluttet helt som medlem i et idrettslag i forhold til de som er medlem av et idrettslag, det være seg et nytt eller det samme som for fire år siden.

*Tabell 3.16 De som slutter helt i den frivillig organiserte idretten i forhold til de som fortsetter, i det samme laget som før eller i et annet lag. Multivariat logistisk regresjonsanalyse. Regresjonskoeffisienter. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$*

Kjønn (mann)	2,544**
AlderT2: 17-18 ⁸	-,157
AlderT2: 19-20	,546
AlderT2: 21-23	,576
AlderT2: 30-35	-,493
AlderT2: 36-45	-1,361**
AlderT2: 46+	-2,666**
Hvor lenge medlem	,903**
Individuell vs lagidrette(99)	,601*
Konkurransenivå (99)	-,516**
Interaksjon 1: lengde x kjønn	-,685**
Konstant	-4,014**
Pseudo R ²	0,27

Resultatene minner i all hovedsak om de i tabell 3.5.⁹ Det er en større sannsynlighet for at gutter slutter i den organiserte idretten enn jenter, men denne oppheves langt vei av en samspillseffekt av kjønn og varigheten på medlemskapet i laget: når gutter har vært medlem i noen år så er sannsynligheten for å slutte mindre enn for jenter. For alder er det de eldste som ikke slutter. Det er

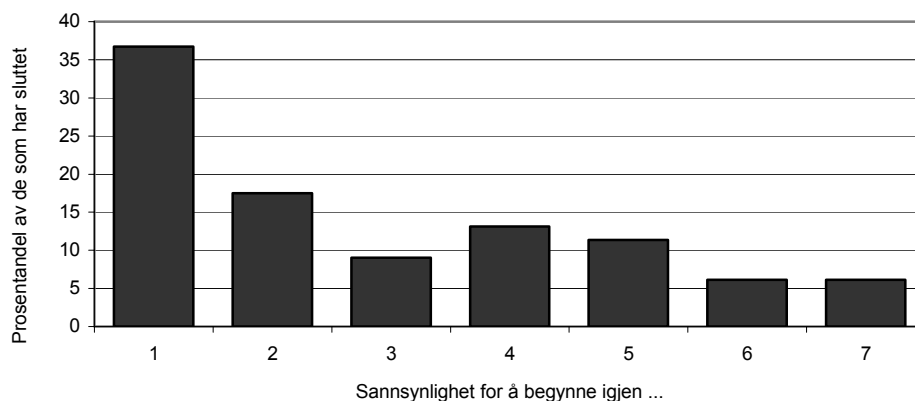
8. Referansekategori: AlderT2: 24-29 år. T2 betyr på tidspunkt 2, dvs. 2004.

9. Forskjellen på de to analysene er at denne sammenlikner de som har sluttet med de som er medlem i et idrettslag, uavhengig av om det er gammelt eller nytt, mens tabell y sammenlikner de som har sluttet med de som blir i idrettslaget, men der en del av de som har sluttet faktisk er medlem i et annet idrettslag.

videre mer sannsynlig at en aktiv i lagidretter og på lavt konkurransenivå slutter enn individuell utøvere og de på et høyt konkurransenivå.

Et siste spørsmål med hensyn til de som har sluttet i et idrettslag er om de som slutter i et idrettslag oppfatter dette som et ugjenkallelig brudd, eller om de ser for seg at de kan bli medlem av idrettslaget igjen ved en senere anledning.

Figur 3.4 «Om du har sluttet i «idrettslaget», hvor stor sannsynlighet tror du det er for at du blir medlem i idrettslaget igjen senere?» 1 = «Sannsynligvis aldri», 7 = «Blir sannsynligvis medlem igjen»

Som man kan se, er bruddet med gammelt idrettslag for de fleste et reelt brudd, og de fleste anser sannsynligheten for at man begynner igjen som liten. Om lag 20 prosent av de som har sluttet kan likevel tolkes dit hen at de anser det for mer sannsynlig at de begynner igjen ved en senere anledning enn at de ikke gjør det.

3.3.2 Frafall: Forholdet til fysisk aktivitet

Det kanskje viktigste spørsmålet når det gjelder om det å slutte i et idrettslag virkelig innebærer et problem er om den som slutter i den organiserte idretten også slutter å være fysisk aktiv. For å gi et svar på dette spørsmålet skal jeg se hvor ofte de som har sluttet i idrettslaget er fysisk aktive og på hvilke arenaer disse da eventuelt er fysisk aktiv. Jeg skal også se i hvilken grad det er forskjell mellom ulike grupper når det gjelder fysisk aktivitet blant dem som slutter.

Tabell 3.17 Hvor ofte trener du utenom treninger med idrettslaget. De som har sluttet i idrettslaget. Prosent

Nesten aldri	11,4
Et par ganger i måneden	3,2
En gang i måneden	7,6
En gang i uken	26,7
Flere ganger i uken	36,4
Hver dag	14,7
Totalt (N)	100 (341)

Vi ser at det er en liten andel av de som har sluttet i et idrettslag – litt over 20 prosent – som er lite aktive (en gang i måneden eller mindre), mens halvparten av de som har sluttet er aktive «flere ganger i uken» eller «hver dag». Om man ser på bivariate analyser (ikke vist), finner man ingen signifikante kjønns- eller aldersforskjeller når det gjelder hvor ofte de som har sluttet i idrettslaget er fysisk aktive. Heller ikke type idrett ser ut til å ha en signifikant betydning her, mens de som sier at de er på et høyere konkurransenivå naturlig nok trener noe oftere enn andre. Gjør man mer omfattende multivariate analyser etter samme mønster som over, finner man like fullt en del interessante resultater (tabell 3.19)

*Tabell 3.18 Fysisk aktivitet blant dem som har sluttet i idrettslaget (og som heller ikke er medlem i noe annet lag). Multivariat regresjonsanalyse. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter. * $p < 0.05$, ** $p < 0,01$*

Kjønn (mann)	2,49*
AlderT2: 17-18 ¹⁰	-,587
AlderT2: 19-20	,381
AlderT2: 21-23	-,144
AlderT2: 30-35	-,824
AlderT2: 36-45	-,110
AlderT2: 46+	.21
Hvor lenge medlem	1,00*
Individuell vs lagidrette(99)	-,324
Konkurransenivå (99)	-,087
Interaksjon 1: lengde x kjønn	-,570*
Konstant	,832
R^2	0,13

10. Referansekategori: AlderT2: 24-29 år. T2 betyr på tidspunkt 2, dvs. 2004.

Analysene gjelder de som ikke er medlem av noe for idrettslag, verken det som var utgangspunkt for studien eller et annet. Tretten prosent av variansen forklares, og det er tre sett av signifikante variabler. For det første er det slik at det ved første øyekast synes som om gutter/menn som slutter i den frivillig organiserte idretten trener mer enn jenter/kvinner som har sluttet. Videre er det også slik at de som har vært lenge medlem av et idrettslag før de slutter trener mer enn andre. Nok en gang er det imidlertid en samspillseffekt mellom kjønn og hvor lenge man har vært medlem av idrettslaget, og denne gangen innebærer denne effekten at lengden på medlemskapet har en større effekt for jenter/kvinner enn for menn/gutter.

Det kanskje mest interessante funnet her er da at selv blant de som ikke lenger er medlem av et idrettslag så ser det ut til at det at man en gang har vært medlem har en positiv effekt på fysisk aktivitetsnivå; man sosialiseres til fysisk aktivitet gjennom deltakelse i den frivillige idretten og denne effekten er større for jenter/kvinner enn gutter/menn.

3.3.3 Andre treningsarenaer: Idrettslaget versus treningsstudioet

Et interessant spørsmål er hvilke arenaer de som slutter i idrettslagene er fysisk aktive på. Det er vanskelig å utforme spesifikke antagelser om dette spørsmålet med ett unntak: det er vist at treningsstudioene er en arena for kvinner og enkelte aldersgrupper (ikke de eldre) (Ulseth 2003).

Tabell 3.19 og 3.20 viser hva som er de vanligste treningsarenaene for de som har sluttet i et idrettslag: nærmiljøet (f.eks. jogging), fulgt av treningsstudio, «hjemme» og skole/studiested. Særlig når det gjelder treningsstudio er det en betydelig forskjell mellom menn og kvinner og ulike aldersgrupper. Nesten dobbelt så stor andel av kvinnene som tidligere har vært med i et idrettslag trener på treningsstudio i forhold til menn. Det er også en klart større andel av kvinner som anvender skole-studiested og nærmiljø til fysisk aktivitet. Treningsstudio og skole-studiested er også de treningsarenaene der man finner tydelige aldersforskjeller, og det er de yngre som dominerer på disse treningsarenaene. For idrettslag og «hjemme» er det små kjønns- og aldersforskjeller, mens det er flere menn enn kvinner som trener på arbeidsssted. Det er også verdt å legge merke til at det er langt færre som oppgir at de er aktive i et idrettslag enn de som sier de er medlem i et annet idrettslag. For alder er det særlig to arenaer der det er forskjeller: Treningsstudio brukes av de «middelaldrende» og skole/studiested brukes naturlig nok av de yngre.

Et tema som har stått sentralt i den idrettspolitiske diskursen det siste tiåret er forholdet mellom de tradisjonelle frivillige idrettslagene og de nye (mer eller mindre) kommersielle treningsentrene som har vokst fram. Det er vist at det er betydelige forskjeller når det gjelder hvem som bruker de to arenaene, og særlig kjønnsforskjellene er betydelige: det er mer kvinner på treningsentrene og mer menn i idrettslagene. Det er også forskjeller når det gjelder moti-

vene for å være aktiv på de to arenaene, noe som tyder på at den fysiske aktiviteten på de to arenaene faktisk kan ha ulike sosiale funksjoner (se Ulseth 2003). Treningssentrenes kanskje største fortrinn i forhold til idrettslagene er at de er mer fleksible når det gjelder tidsbruk: man kan komme når man vil, man kan trene som man vil, man kan trene så lenge man vil, man trenger ikke delta i styre og stell av organisasjonen. En annen viktig grunn til at noen – og da særlig kvinner – foretrekker de kommersielle treningssentrene er at man ikke er bekvem med idretten (konkurransen, en maskulin kultur) slik den drives i idrettslagene.

Tabell 3.19 Prosentandel av de som har sluttet i idrettslaget som er aktive på andre arenaer

Idrettsarena:	Kvinner	Menn	Alle
Annet idrettslag	16,8	17,3	17,1
Treningsstudio	42,6	25,7	33,5
Skole- eller studiested	32,9	20,1	26,0
Hjemme	28,7	27,4	28,4
Arbeid	4,5	16,8	11,1
I nærmiljøet	61,3	52,0	56,3

*Tabell 3.20 Prosentandel av de som har sluttet i idrettslaget som er aktive på andre arenaer i forhold til alder. Alder 2004/Alder 2000. Prosent. * $p < 0.05$*

	17-18/ 13-14	19-20/ 15-16	21-23/ 17-19	24-29/ 21-25	30-35/ 26-31	36-45/ 32-41	46+/42+	Totalt
Annet idrettslag	19	10	18	21	21	19	15	17
Treningsstudio*	29	42	55	29	38	26	20	34
Skole /studiested*	53	54	34	18	13	2	2	27
Hjemme	44	23	30	29	25	16	30	29
Arbeid	10	17	4	16	21	5	11	11
Nærmiljøet	39	62	61	63	58	63	54	56

Det man vet mindre om er nettopp overgangen mellom de to arenaene. I det følgende skal jeg derfor se nærmere på den gruppen som er medlem i et idrettslag på et tidspunkt (1999/2000) som har sluttet i idrettslaget for så å være aktiv på treningssenter fire år etter. Jeg skal sammenlikne denne gruppen med de som fortsatt trener i idrettslaget for å se hva det er som kjennetegner de som går over til treningssentrene og hva som kan bidra til å forklare denne overgangen mellom arenaer.

Tabell 3.21 De som slutter helt i den frivillig organiserte idretten, men som er aktive på et treningsstudio i stedet fire år etter i forhold til de som fortsatt er aktive i idrettslaget.

Multivariat logistisk regresjonsanalyse.

*Regresjonskoeffisienter. * $p < 0.05$, ** $p < 0,01$*

Kjønn (mann)	-,60**
AlderT2: 17-18 ¹¹	-,41
AlderT2: 19-20	,31
AlderT2: 21-23	,68
AlderT2: 30-35	-,56
AlderT2: 36-45	,35
AlderT2: 46+	-,88*
Hvor lenge medlem	-,23**
Individuell vs lagidrette(99)	-,56**
Konkurransenivå (99)	,21
Konstant	1,51*
<i>Pseudo R²</i>	0,16

Det er flere forhold som ser ut til å være av betydning (statistisk signifikant) for de som velger å skifte treningsarena fra idrettslaget til treningscenteret. For det første er det, i overensstemmelse med våre antagelser, først og fremst jenter/kvinner som går denne veien, og det er ikke de eldre; om det er en aldersgruppe som peker seg ut som brukere av treningsstudioene så er det de som befinner seg i begynnelsen av tyveårene. Det å ha vært medlem lenge i et idrettslag ser ikke bare ut til å bidra til at man fortsetter å være fysisk aktiv, det ser også ut til å borge for at man har en ide om hvordan man skal være fysisk aktiv og at et treningsstudio ikke er måten. Med noen forbehold er de som befinner seg på et høyt konkurransenivå mer tilbøyelige til å «gå over» til treningscenterene og også de i individuelle idretter er overrepresentert i denne gruppen.

3.3.4 Frafall: Forholdet til andre frivillige organisasjoner

Som vist er det flere mulige problemer med at folk slutter i et idrettslag. Det første, som har vært tema over, er at man slutter å være fysisk aktiv. Et annet mulig problem er at det å slutte i idrettslaget også innebærer at man blir mindre sosialt aktiv. I dette avsnittet skal jeg se på den sosiale siden av forfallsproblematikken i lys av spørsmålet om man er aktiv i andre frivillige organisasjoner eller ei.

11. Referansekategori: AlderT2: 24-29 år. T2 betyr på tidspunkt 2, dvs. 2004.

Om man sammenlikner de som er medlem i idrettslagene med de som har sluttet i idrettslagene er det flere mulige sammenhenger (hypoteser) som peker seg ut. Den første er at det å slutte i en type frivillige organisasjoner – idretten – frigjør tid og overskudd slik at man tar del i andre frivillige organisasjoner. Den andre tesen sier at det å slutte i et idrettslag er uttrykk for en mer generell trend eller holdning som innebærer at man også deltar mindre i andre frivillige organisasjoner. Det tredje alternativet er at det å være medlem i frivillige organisasjoner – i hvert fall til et visst punkt – er en kumulativ ressurs, og følgelig at jo mer aktiv man er på en arena, jo større er også sannsynligheten for at man er aktiv på en annen arena.

I det følgende har jeg undersøkt hvor ofte medlemmer av idrettslagene er med i andre frivillige organisasjoner i forhold til de som har sluttet, og hva slags typer frivillige organisasjoner de to gruppene er medlemmer i.

Tabell 3.22 «Hvor aktiv er du i frivillige organisasjoner (bortsett fra idrettslaget)» sett i forhold til medlemskap i idrettslag. Prosent.

Aktivitetsnivå:	Fortsatt medlem	Ikke medlem lenger	Alle
Nesten aldri	32,4	45,0	36,7
Et par ganger i måneden	20,1	21,1	20,4
En gang i måneden	23,0	11,3	19,0
En gang i uken	17,1	14,2	16,1
Flere ganger i uken	6,7	6,9	6,8
Hver dag	0,7	1,6	1,0
Totalt	100 (608)	100 (318)	100 (926)

Ser man på aktivitetsnivået i andre frivillige organisasjoner, er det i de fleste tilfellene små forskjeller mellom de som er medlemmer og de som har vært medlem, men i den grad det faktisk er forskjeller så peker de i retning av at de som har sluttet er mindre aktive enn de som fortsatt er med i idretten.

Om man ser på andelen som sier de er medlem i ulike typer frivillige organisasjoner får man det samme bildet; det er større sannsynlighet for at en som er med i et idrettslag også er medlem og aktiv i andre typer frivillige organisasjoner. Forskjellene er ganske store – i idrettslagsmedlemmenes favør – når det gjelder medlemskap i sosiale og humanitære organisasjoner og organisasjoner i arbeidslivet, men er ellers ikke veldig store.

Tabell 3.23 Prosentandel av medlemmer og ikke medlemmer som er medlem av andre frivillige organisasjoner.

Medlem i:	Fortsatt medlem	Ikke medlem lenger
Kultur, natur eller miljøvernorganisasjoner	18	14
Sosiale og humanitære organisasjoner	21	12
Religiøse foreninger eller livssynsorganisasjoner	7	7
Hobby- og fritidsorganisasjoner	24	20
Politiske organisasjoner	9	7
Organisasjoner i arbeidslivet	25	16
Andre foreninger eller organisasjoner	26	26

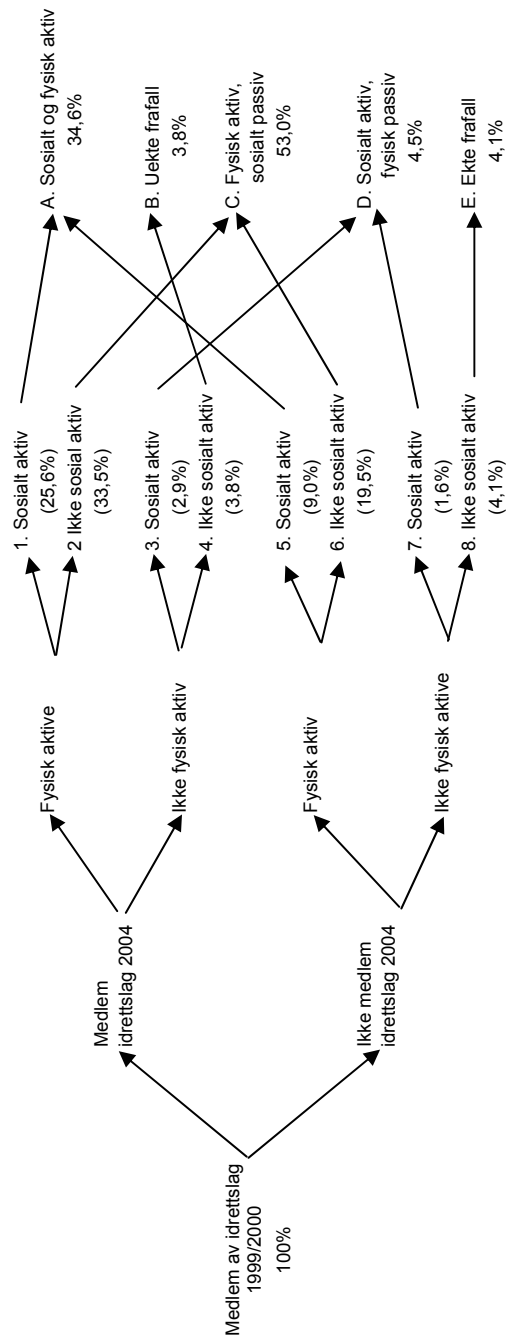
I forhold til de tre antagelsene som innledet dette avsnittet, ser det ut til at tesen om at dersom man mister interessen for idrettslaget så har man også under gjennomsnittlig interesse for andre frivillige organisasjoner. Det er altså, om enn ikke veldig tydelig, en tendens til at det å gi slipp på den sosiale ressursen et idrettslag kan være heller fører til en ytterligere nedgang i «sosial kapital» enn en økning i organisasjonsdeltakelse (ut fra en antagelse om at tid og krefter frigjøres).

3.4 Endringer i aktivitet: samlet oversikt

Skal man få et godt overblikk over hva frafallet i norsk idrett virkelig innebærer, er det to spørsmål som må besvares. For det første må man klargjøre hva det er som er problematisk ved at noen slutter å være aktiv i et frivillig idrettslag. For det andre må man se nærmere både på hva de som fortsetter og slutter i idrettslagene faktisk gjør i og utenfor idrettslaget: Hvordan går det med fysisk og sosial aktivitet i de to gruppene? Ut fra disse spørsmålene kan man lage en modell som viser hvordan endring i aktivitetsform faktisk kan finne sted med utgangspunkt i analysene i dette avsnittet.

En slik modell viser både hvor sammensatt problemet med frafall er teoretisk, men også hvor stor variasjonen det faktisk er når det gjelder folks aktivitet knyttet til disse spørsmålene. Ut fra en slik modell kan man skille mellom grupper med ulik atferd, og man kan klassifisere dem som mer eller mindre problematiske ut fra de normative forventningene det er vanlig å knytte til idretten. Modellen kan både brukes til plukke ut interessante enkeltgrupper og til å sette sammen noen av enkeltgruppene til større grupper.

Figur 3.5 Typologi over atferdstyper med prosentsetser

Fysisk aktive på en eller annen måte: 87 prosent

Sosialt aktive på en eller annen måte: 39 prosent

Ikke aktive i det hele tatt: 8 prosent.

Ser man på kategori 8 er dette det rene ekte frafall (E), der man har sluttet i idrettslaget og ikke er verken fysisk eller sosialt aktiv. Men heller ikke kategori 4 er aktiv på noen måte (selv om denne gruppen er medlem av et idrettslag (B: Uekte frafall). Kategori 1 og 5 er motsatsen til disse to, og her er man aktiv både fysisk og sosialt, selv om den ene gruppen ikke er med i organisert idrett (A). Kategori 2 og 6 er de fysiske aktive som ikke er sosialt aktive (C) og kategori 3 og 7 er de sosialt aktive som ikke er fysisk aktive (D).

De empiriske fordelingene er også vist i figur 3.5.¹² Omlag en fjerdedel av de som var medlemmer er også medlemmer og fysisk og sosialt aktive fire år etter. Ytterligere 9 prosent er – selv om de ikke lenger er medlemmer – både fysisk og sosialt aktive. Over halvparten av utvalget er i tillegg fysisk aktive, og en tredjedel av disse er medlem i idrettslag. Nesten fem prosent er sosialt aktive men ikke fysisk aktive. Til slutt er det to grupper som begge er frafall i en normativ forstand da de ikke er fysisk eller sosialt aktive; 4 prosent av disse er utenfor idretten, mens 3 prosent er fortsatt medlem av idrettslaget sitt. Disse tallene viser igjen flere ting. For det første så er den gruppen man med rimelighet kan si utgjør et virkelig problem mye mindre enn det det store frafallet umiddelbart tyder på. I en streng forstand er frafallet på åtte prosent. Siden medlemstallene i idretten er så høye er imidlertid dette et ganske stort antall mennesker.

12. Om man skal plassere respondentene ut fra et slikt skjema, er man nødt til (og det blir litt skjønnsmessig) å sette noen grenser for hva som klassifiserer for å være henholdsvis fysisk og sosialt aktiv. I det følgende er de som er «fysisk aktive» aktive mer enn «omtrent en gang i måneden» utenfor idretten og mer enn «sjeldnere enn en gang i måneden» i idretten. De som er «sosialt aktive» er aktive i frivillige organisasjoner (annet enn idretten) «Omtrent en gang i måneden» eller mer.

- 1a I løpet av en fireårsperiode fra 2000 til 2004 har 34 prosent av medlemmene i norske idrettslag sluttet (se punkt 3a).
 - 1b Det er flere kvinner/jenter (38 prosent) som slutter enn menn/gutter (31 prosent).
 - 1c Det klart største frafallet finner sted blant de yngste i utvalget: de som for fire år siden var 13,14,15, og 16 år.
 - 1d Det er flere som faller fra i lagidretter (46 prosent) enn i individuelle idretter (26 prosent).
 - 1e Det er et mindre frafall blant de medlemmene som ikke konkurrerer (28 prosent) eller konkurrerer på et lavt nivå (30 prosent) enn de som befinner seg på et middels og høyt konkurransenivå (begge to 54 prosent).
-
- 2a Blant de som fortsetter er 14 prosent mer aktive, 43 prosent er på samme aktivitetsnivå, 20 prosent er mindre aktive og 23 prosent oppgir å være passive medlemmer
 - 2b Det er små kjønnsforskjeller når det gjelder utvikling i aktivitetsnivå.
 - 2c Det er de yngste medlemmene som blir mer aktive, de «unge gamle» blir mindre aktive og de eldre er på samme aktivitetsnivå.
 - 2d Utøvere av lagidretter både øker og minker aktivitetsnivået i forhold til utøvere av individuelle idretter.
-
- 3a Blant de som har sluttet i det idrettslaget de var medlem i for fire år siden, oppgir 46 prosent at de like fullt er medlem i et idrettslag.
 - 3b Det er langt flere menn/gutter (51 prosent) enn kvinner/jenter (40 prosent) av de som har sluttet som oppgir at de fortsatt er medlem av et idrettslag.
-
- 4 51 prosent av de som har sluttet i idrettslaget oppgir at de er fysisk aktive flere ganger i uke eller mer, 27 prosent en gang i uken og 22 prosent er fysisk aktive sjeldnere enn en gang i uken.
-
- 5 En av de viktigste faktorene når det gjelder å forklare om man er fysisk aktiv eller ei etter at man har sluttet i et idrettslag er hvor lenge man var medlem i idrettslaget: den frivillig organiserte idretten sosialiserer for fysisk aktivitet.
-
- 6 Den vanligste arenaen å trene på for de som har sluttet i idrettslaget er «i nærmiljøet» (56 prosent), treningsstudio (34 prosent), hjemme (28 prosent) og skole- eller studiested (26 prosent). I nærmiljøet (61 prosent mot 52 prosent), treningsstudio (43 prosent mot 26 prosent) og skole- eller studiested (33 prosent mot 20 prosent) er det klare overvekt av kvinner.
-
- 7 De som slutter i den frivillige idretten er mindre aktive i andre frivillige organisasjoner enn de som fortsatt er medlem.

Begrunnelser for endring i aktivitet

Så langt har jeg fokusert på hvordan de som var medlemmer i et idrettslag i 1999/2000 fire år senere forholder seg til den frivillig organiserte idretten, fysisk aktivitet og andre frivillige organisasjoner. Jeg har også sett på denne utviklingen i lys av sosial og idrettslig bakgrunn. Dette gir et nyttig innblikk i en utvikling, men for å få en enda bedre forståelse for hva som ligger bak denne utviklingen og hva ved denne som eventuelt utgjør et problem, skal jeg se nærmere på hva slags forståelse de aktive selv har av den prosessen de har vært gjennom: hvilke begrunnelser gir de som slutter i idretten eller blir mindre aktive i idretten for denne endringen i aktivitet.

Den teoretiske drøftingen (kapittel 2) viste at det i en slik sammenheng er viktig å skille mellom begrunnelser som har sin rot i opplevelsen av selve idrettsaktiviteten eller organiseringen av denne, og begrunnelser som er mer eksterne i forhold til aktiviteten. Dette er et viktig skille av to grunner. For det første blir det ut fra dette mulig å skille mellom dem som (mer eller mindre) bevisst har valgt en passiv livsstil og de som er blitt (mer eller mindre) tvunget til en slik livsstil. For det andre er det slik at de begrunnelsene som knytter an til selve idrettsaktiviteten i større grad bør kunne være et utgangspunkt for den frivillige idretten til å gå i seg selv når det gjelder egen aktivitet, mens de andre grunnene i større grad er et samfunnsproblem.

I det følgende skal jeg først gi en oversikt over hvilke begrunnelser de som var medlemmer i de utvalgte idrettslagene men som nå har sluttet eller er mindre aktive gir i forhold til endringene i atferd (4.1). Deretter skal jeg plukke ut et mindre sett med begrunnelser (konstruere et sett av indekser) som så skal brukes i videre analyser (4.2). Til slutt skal jeg så finne fram til hva det som ligger bak – sosial og idrettslig bakgrunn – ulike begrunnelser for å slutte/bli mindre aktiv i idretten (4.3).

4.1 Oversikt over begrunnelser

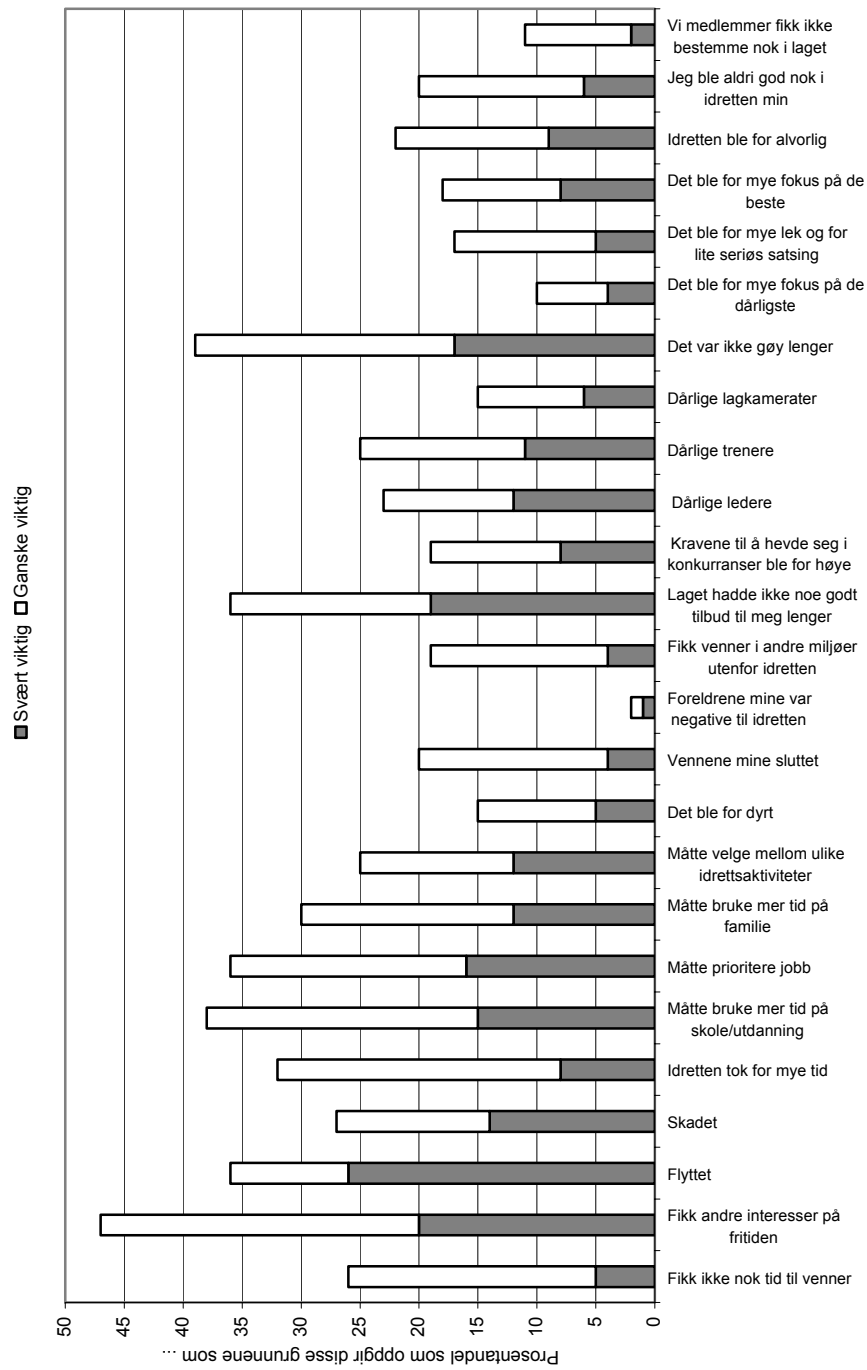
Begrunnelsene for å slutte eller bli mindre aktiv i idretten spenner vidt. En del av begrunnelsene reflekterer livssituasjon og er vanskelige ikke å ta hensyn til på en eller annen måte for den det gjelder: flytting, familie, jobb, utdanning. Andre av begrunnelsene viser også til sider ved medlemmenes tilværelse uten for idretten, men betegner situasjoner der det i større grad kan se ut som om den det gjelder velger mellom goder/onder: forholdet til venner, andre/nye interesser osv. Til slutt dreier det seg om forhold knyttet til selve idrettsaktiviteten og organiseringen av denne, og igjen kan man skille mellom forhold ut fra i hvilken grad de ser ut til å gi den aktive et valg eller ikke. Det er i noen tilfeller en glidende overgang mellom disse typene, men tabell 1 gir eksempler på ulike begrunnelser for å slutte eller bli mindre aktiv i et idrettslag som er brukt i denne undersøkelsen i forhold til en slik typologi.

Tabell 4.1. Ulike typer av begrunnelser for å slutte i et frivillig organisert idrettslag

	Valgt	Påtvunget
Internt i idretten	For alvorlig, høye krav For lite alvorlig For lite spilletid Dårlige trenere Sosiale forhold Ulike idretter Ikke gøy Venner slutter Mangel på medbestemmelse (frustrerende eller ei)	Skader Pris Tar for mye tid
Ekstern i forhold til idretten	Andre interesser Venner (nye)	Flyttet Studier Jobb Familie

Figur 4.1 viser hvor mange – prosentandel – av de som har sluttet og blitt mindre aktive som sier at de ulike begrunnelsene som er benyttet i denne undersøkelsen som er henholdsvis «svært viktige» og «ganske viktige».

Figur 4.1 Begrunnelser for å slutte i idretten blant de som har sluttet

Som man ser av figuren er det så godt som ingen grunner som har «oppslutning» fra et flertall, men hele åtte grunner er plukket ut som viktige av over en tredjedel av de som har sluttet. For de som er blitt mindre aktive er det fem begrunnelser som har en viss oppslutning. Blant de mest vektlagte grunnene er de fleste av den typen jeg over har kalt eksterne: det knytter an til forhold utenfor idretten: utdanning, flytting, jobb ol. Av interne grunner knyttet til selve idrettsaktiviteten er det særlig spørsmålet om trivsel – om det er gøy – og om laget har et godt tilbud som peker seg ut.

Sammenlikner man de som har sluttet med de som er blitt mindre aktive, ser man et hovedmønster der det langt på vei er slik at det er de samme grunnene som er viktige, men at de jevnt over pekes ut som noe mindre viktige for de som er blitt mindre aktive enn for de som har sluttet. Det er to unntak i forhold til dette hovedmønsteret. For det første angir de som er blitt mindre aktive en del av begrunnelsene som er knyttet til tidsbruk som viktigere enn de som har sluttet. Dette kan da tolkes som at tidsbruken for de dette gjelder blir mer presset, men ikke så presset at de slutter. Det andre funnet som er verdt å merke seg er at det er en større del av de som er mindre aktive enn de som har sluttet som oppgir skade som grunn. Igjen er det rimelig å fortolke dette som at man er forhindret fra å delta for fullt, men ikke så forhindret at det er aktuelt å slutte helt.

Over har respondentene kunnet gi flere grunner til at de slutter. Ber man de som har sluttet om å velge ut én grunn som den viktigste, får man et noe annet bilde og flytting peker seg ut som den viktigste grunnen til å slutte, fulgt av skader som oppgis av nesten 10 prosent. Den tredje viktigste grunnen er knyttet til idrettslagets tilbud av aktiviteter: «Laget hadde ikke noe godt tilbud lenger» – men deretter følger igjen eksterne forhold: familie og utdanning.

Forholdet mellom de som slutter og de som blir mindre aktive har et mønster som likner på det over; tidsbruk og skader som mer viktig for de som blir mindre aktive, men som ikke slutter. Det er også påfallende hvor få av de som blir mindre aktive som oppgir begrunnelser knyttet til selve aktiviteten. I den grad dette oppfattes som problematisk for de som var med i et idrettslag for fire år siden, kan det synes som om de har en enten-eller form: enten så fortsetter man som før eller så slutter man, men man går ikke for noen mellom-løsning.

Samtidig som resultatene i tabell 4.2 viser at det er mulig å velge ut én grunn som viktigst, tyder resultatene også på at det å slutte/bli mindre aktiv i et idrettslag for de fleste er en sammensatt affære, der det er flere forhold og opplevelser i og rundt idretten som virker inn.

Tabell 4.2 Hvilken av grunnene i spørsmålet over [som inneholder en liste med grunner for å slutte eller bli mindre aktiv i et idrettslag] mener du er aller viktigst for at du sluttet eller ble mindre aktiv i idrettslaget. Prosent.

	Sluttet	Mindre aktiv
Flyttet	19,8	5,9
Ble skadet	9,7	16,0
Laget hadde ikke noe godt tilbud lenger	7,9	5,9
Måtte bruke tid på familie	7,3	18,5
Måtte bruke tid på utdanning	7,0	7,6
Fikk andre interesser på fritiden	6,1	9,2
Det var ikke gøy lenger	6,1	4,2
Måtte velge mellom idretter	5,5	3,4
Måtte prioritere jobb	5,2	15,1
Det ble for mye reising	4,6	-
Idretten tok for mye tid	2,7	4,2
Fikk ikke nok tid til venner	2,4	3,4
Ble for dyrt	2,4	0,8
Idretten ble for alvorlig	2,4	0,8
Vennene mine sluttet	2,1	-
Dårlige ledere	2,1	-
Dårlige trenere	1,8	-
Jeg ble aldri god nok	1,5	-
Dårlige lagkamerater	,9	-
Det ble for mye fokus på de beste	,9	0,8
Kravene til å hevde seg i konk ble for høye	,6	-
Vi medlemmer fikk ikke bestemme nok	,3	-
Det ble fysisk utmattende	,3	0,8
Barn	,3	-
Fikk venner i andre miljøer	-	0,8
Det ble for mye lek og lite satsing	-	1,7
Ble for gammel	-	0,8
Total (N)	100,0	100,0

4.2 Typer av begrunnelser for å slutte i idretten

For å få en til en fyldig og dekkende beskrivelse av hvorfor folk slutter i idretten, er det nødvendig å ha med et så vidt spekter av grunner som det det vises til over. For å kunne analysere nærmere hvordan de ulike begrunnelsene henger sammen med sosial bakgrunn og idrettsbakgrunn er det imidlertid vanskelig å bruke nesten tretti forskjellige grunner uten å miste oversikten. Jeg vil derfor slå sammen de variablene som kan sies å være et uttrykk for ensartede sett av begrunnelser til et sammensatt mål for disse mer generelle begrunnelsene for å slutte, (dvs. jeg konstruerer indekser). For å få til dette er det gjennomført en faktoranalyse. Dette er en metode som leter seg fram til underliggende likheter mellom de mange enkeltvariablene (her: begrunnelsene) som inngår i en analyse. Resultatet av faktoranalysen vises i tabell 4.3.

Tabell 4.3 Faktoranalyse av begrunnelser for å slutte i et idrettslag. Varimaxrotasjon. Faktorladninger

	Faktor 1: Lagets tilbud, trener	Faktor 2: Konkurransen	Faktor 3: Tid, jobb, familie	Faktor 4: Andre interesser	Faktor 5: Dyrt	Faktor 6: Flyttet	Faktor 7: Skadet
Fikk ikke nok tid til venner	,267	,229	,506	,443	-,063	,007	-,065
Fikk andre interesser på fritiden	,074	,205	,259	,748	-,021	-,014	-,138
Flyttet	,186	-,027	-,129	,022	,014	,819	,006
Ble skadet	,194	,172	,153	,119	,031	,109	,614
Idretten tok for mye tid	,067	,440	,617	,210	-,008	,104	,071
Måtte bruke mer tid på skole/utdanning	,220	,205	,412	,249	-,317	,483	-,022
Måtte prioritere jobb	,139	,012	,780	,004	,096	,029	-,014
Måtte bruke mer tid på familie	,056	-,037	,702	,049	,385	-,105	,131
Måtte velge mellom ulike idrettsaktiviteter	,081	,092	-,060	,738	,260	,029	,191
Det ble for dyrt	,153	,088	,109	,210	,651	-,024	-,021
Vennene mine sluttet	,207	,430	,078	,184	,297	,138	-,428
Foreldrene mine var negative til idretten	,237	,298	,138	,003	,493	,116	-,053
Fikk venner i andre miljøer utenfor idretten	,165	,324	,255	,371	,086	,117	-,454
Laget hadde ikke noe godt tilbud til meg lenger	,622	,279	-,006	,080	-,115	-,036	-,195
Kravene til å hevde seg i konkurransen ble for høye	,213	,755	,080	,096	,058	,046	-,167
Dårlige ledere	,826	,259	,152	-,036	,129	,028	-,063
Dårlige trenere	,829	,265	,165	,034	,145	,062	-,069
Dårlige lagkamerater	,672	,249	,091	,179	,205	,237	,129
Det var ikke gøy lenger	,433	,482	,059	,312	,140	,007	,084
Det ble for mye fokus på de dårligste	,544	,370	,102	,059	,128	,133	,216
Det ble for mye lek og for lite seriøs satsing	,658	-,095	,098	,203	,037	,213	,227
Det ble for mye fokus på de beste	,360	,730	,027	,110	,041	-,058	,138
Idretten ble for alvorlig	,228	,819	,131	,063	,017	,003	,074
Jeg ble aldri god nok i idretten min	,205	,653	,017	,205	,193	,095	-,131
Vi medlemmer fikk ikke bestemme nok i laget	,573	,362	,079	,019	,316	,106	,075
Det ble for mye reising	,048	,288	,223	-,142	,377	,495	,106
Fikk ikke nok tid til venner	,113	,526	,167	,045	,180	,276	,295
Eigenvalue, prosent forklart varians	15,2	15,1	8,6	7,1	5,7	5,4	4,4

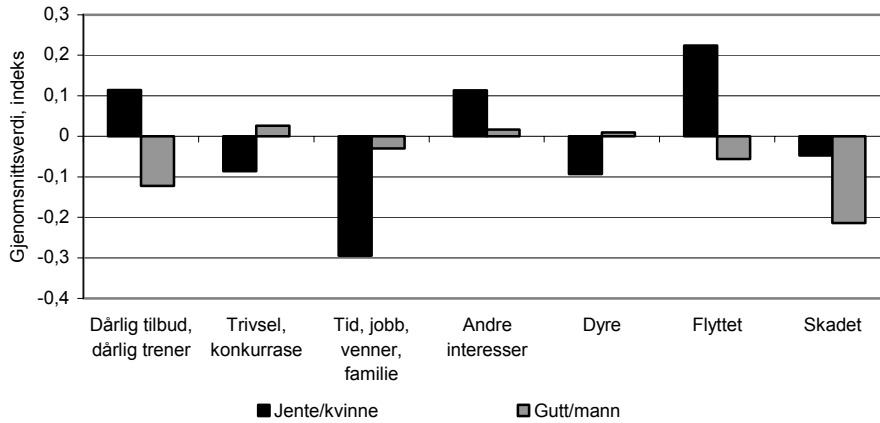
Faktoranalysen samler opp de nesten tretti enkeltbegrunnelsene til syv sett av mer generelle begrunnelser. Den første dimensjonen går i all hovedsak på forhold knyttet til selve idrettsaktiviteten og organiseringen/ledelsen av denne: at laget ikke hadde et godt tilbud, dårlige ledere, trenere og lagkamerater. Dette er alt sammen forhold som faller inn under det jeg har kalt interne forhold, forhold som det i all hovedsak er opp til idrettslaget selv å gjøre noe med. Den andre dimensjonen reflekterer en side ved aktiviteten som skyldes for mye konkurranser og topping, kombinert med at venner sluttet. Dette er mer et spørsmål om hva man velger. Det er ikke alltid mulig å både ha en bredde- og konkurranseorientert profil – og en annen vektlegging kunne fått andre til å slutte – og dette spørsmålet er ikke i samme grad et spørsmål om «unødvendig» frustrasjon. Den tredje dimensjonen går i all hovedsak på eksterne forhold og kan oppsummeres som «mangel på tid» i forhold til venner, jobb og familie. Den fjerde dimensjonen, «andre interesser», viser i større grad til at man «må» velge mellom ulike fritidsinteresser. De tre siste dimensjonene – «det ble for dyrt», «flyttet» og «skadet» – er konkrete og, i forhold til terminologien over – eksterne grunner til å slutte. Det er klart at både kostnader og skader er forhold som idretten selv kan gjøre noe med, men det er også noe man må regne med og til en viss grad må ta for gitt.

4.3 Sosiale og idrettslige forskjeller i begrunnelser

I det følgende skal jeg se nærmere på spørsmålet om det er forskjeller mellom ulike grupper når det gjelder begrunnelser for å slutte. Jeg vil her fokusere på de som slutter til fordel for de som blir mindre aktive. Det er to grunner til dette. For det første er det en tendens til at mønstrene i de to gruppene er relativt like, bortsett fra at utslagene er mindre blant de som blir mindre aktive enn de som slutter. For det andre er den delen av utvalget som blir mindre aktive mindre enn den som slutter slik at det er dårligere muligheter til å få signifikante funn i analyser av denne gruppen enn de som har sluttet.

Når det gjelder kjønnsforskjellene blant de som slutter kan det for eksempel tenkes at det er slik at idretten i større grad er lagt opp for gutter/menn og at jenter/kvinner derfor i større grad opplever at den ikke passer for dem. Det kan også tenkes at jenter/kvinner i større grad enn menn tar hensyn til livet utenfor idretten når de må prioritere mellom ulike gjøremål (familie, arbeid, studier, venner).

Figur 4.1 Begrunnelser for å slutte i forhold til kjønn

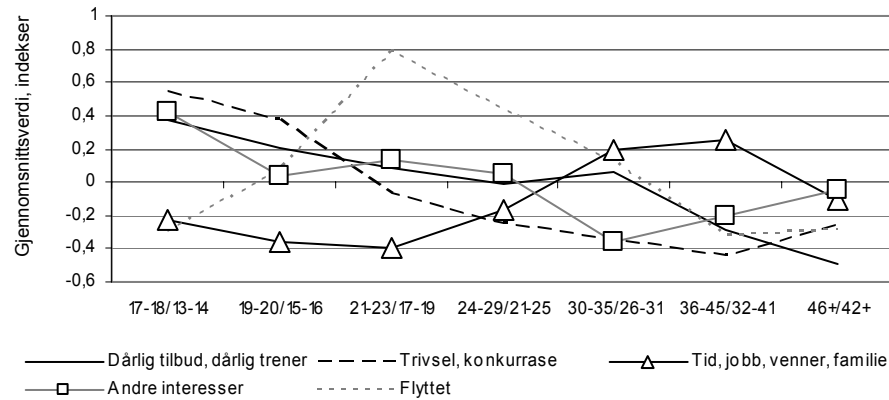

Antagelsene om at idretten i større grad er tilpasset gutter enn jenter blir bare delvis bekreftet. På den ene siden er det en betydelig høyere andel jenter/kvinner enn gutter/menn som svarer at idrettslaget ikke hadde noe godt tilbud til dem, og dette bekrefter en slik hypotese. På den andre siden er det flere gutter/menn enn jenter/kvinner som sier at de ikke syntes idretten var gøy/lenger eller at det ble for konkurransepreget. Forholdet mellom disse to typene svar kan fortolkes dit hen at det ene peker på et steg i en prosess som ligger foran det andre: først må det være et tilbud der med en trener som man finner akseptabelt, etter dette må selve aktiviteten også oppleves som verdifull. I forhold til en slik fortolkning faller jenter/kvinner ut i det første steget, gutter/menn i større grad i det andre.

Jenter/kvinner rapporterer også at de i større grad enn gutter/menn gir opp idretten fordi de vil bruke tid på andre interesser, interessen for idrett taper i konkurranse med andre interesser. Gutter på sin side oppgir tid til venner, familie osv oftere som en grunn til å slutte enn jenter. Flytting og skader er klart oftere grunner for jenter enn gutter, mens gutter oftere enn jenter oppgir at idretten ble for dyr (her er det en «golf-effekt» ute og går).

Ser man på alder kan man forvente at den samlede livssituasjonen i ulike livsfaser gjør at begrunnelsene for å slutte også er forskjellig i ulike faser. For de yngste er det trivsel og glede som er viktigst, mens mange utover i ungdomsårene vil måtte vurdere idretten i forhold til andre interesser. Når man når voksen alder vil utdanning, arbeid og familie få større betydning og lede til prioriteringer der idrettsdeltakelsen må vike, og dette er også forhold som vil kunne medføre at man må flytte på seg.

Figur 4.2 Begrunnelser for å slutte i forhold til alder

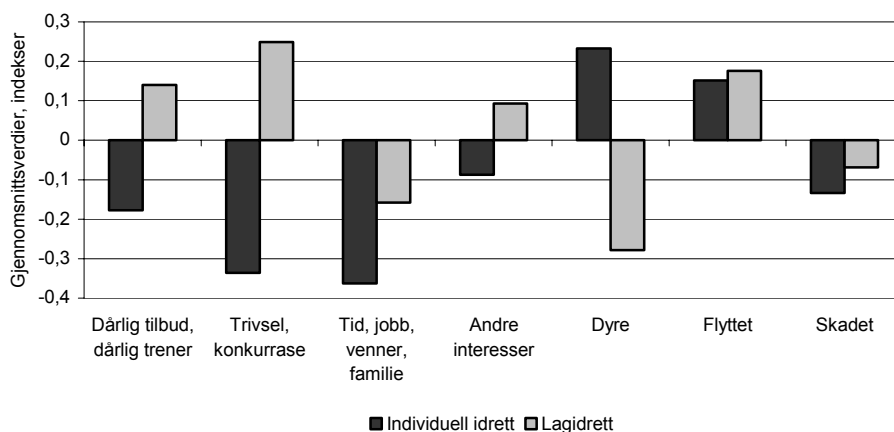

Figur 4.2 viser hvordan fem av begrunnelsene varierer med alder. Den viktigste begrunnelsen for å slutte blant de yngste er «Trivsel / konkurransepreget», men denne grunnen avtar i verdi og er etter hver blant de minst viktige: den er aller minst viktige i det midterste og nest eldste alderssegmentet. Nesten like viktige og med en liknende sammenheng med alder finner man «Dårlig tilbud/dårlig trener» og «Andre interesser» som også stort sett er mindre viktig jo eldre man er. «Tid, jobb, venner, familie» har som antatt en nesten motsatt form og stiger markert i tidlig voksen alder, men synker igjen for de aller eldste. «Flyttet» er lite viktig for de yngste, øker til å bli den absolutt viktigste grunnen, for så igjen å synke. De to andre begrunnelsene er ikke gjengitt i figuren fordi den da blir vanskelig å lese. «Skader» er blant de mindre viktige grunnene, synker noe for så å stige igjen. At idretten er dyr blir viktigere og viktigere; antakeligvis fordi de yngre utøverne blir betalt for av sine foreldre og ikke oppfatter dette som noe problem og fordi man blant de eldste finner den største andelen golfspillere.

Konklusjonen når det gjelder hva som her er utfordringen synes klar: for de i de yngste aldersgruppene må man arbeide med trivsel, konkurranseaspektet og type tilbud, for de eldre må tilbudet bli annerledes – og kanskje først og fremst mer fleksibelt – slik at man får tid til å benytte seg av tilbudene.

Når det gjelder forholdet mellom lagidretter og individuelle idretter er det ikke like enkelt å gjøre seg opp formeningene om hvordan dette forholdet har betydning for variasjon i de begrunnelsene for å slutte som jeg opererer med her. En mulighet er at det er vanskeligere å tilpasse opplegg, treningsform og tidsplaner til individuelle behov i lagidretter enn i individuelle idretter og det derfor kan være en tendens til at flere er misfornøyde med tilbud og trenere og i større grad oppgir at de ikke har tid i lagidrettene enn i de individuelle idrettene.

Figur 4.3 Begrunnelser for å slutte i forhold til idrett

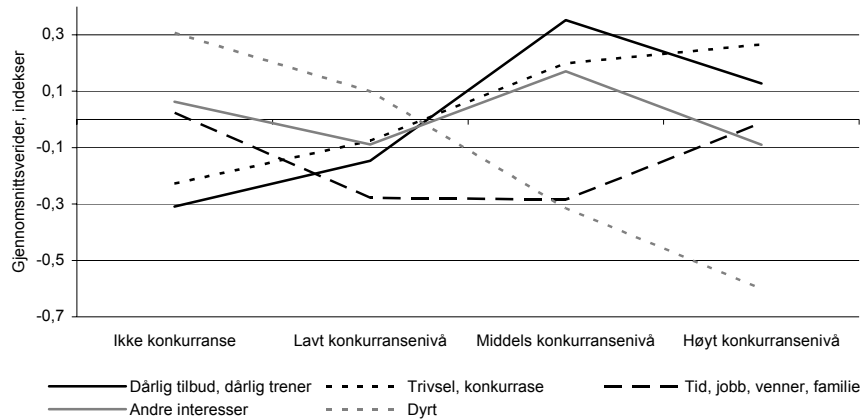

Forskjellene mellom lagidretter og individuelle idretter synes mer markante enn de noe usikre antagelsene over skulle tilsi. Til gjengjeld er de helt i overensstemmelse med disse antakelsene. I forhold til de fire første begrunnelsene – tilbud/trener, trivsel/konkurrans, tid og andre interesser – er dette helt klart begrunnelser som oppgis som viktigere av de som er med i lagidrettene enn i de individuelle idrettene. Kostnader er et større problem i individuelle idretter, mens det er mindre forskjeller når det gjelder flytting og skader. Dette tyder altså på at det kan være vanskeligere å organisere lagidretter uten at det passer dårligere for noen eller ved at noen føler at de faller utenfor.

Når det gjelder forholdet mellom hvilket konkurransenivå man er på og begrunnelser for å slutte, kan man anta at det å være på et høyere konkurransenivå innebærer at man har funnet et tilbud man finner tilfredsstillende, man har valgt å bruke en del tid på idretten, og det som da kan framstå som mest frustrerende er den konkrete aktiviteten: trener og trivsel.

Ser man på hvordan de ulike begrunnelsene for å slutte er oppgitt av ulike grupper ut fra hvilke konkurransenivå de er på, finner man at konkurrans/trivsel er en viktigere grunn til å slutte for de på et høyt konkurransenivå. «Dårlig tilbud/dårlig trener» er også viktig for denne gruppen, om enn viktigere for dem på et middels høyt konkurransenivå enn dem på det aller høyeste. «Tid, jobb, venner og familie» har en u-form: viktigst for de på et høyt konkurransenivå og de som ikke konkurrerer i det hele tatt. Andre interesser viser ikke noe klart mønster, mens prisen er viktigst for de på et lavt nivå.

Figur 4.4 Begrunnelser i forhold til konkurransenivå

Tabell 4.4 Forklaring av ulike begrunnelser. Multivariate regresjonsanalyser

	Tilbud, trener	Konkurransen	Tid, jobb, familie	Andre interesser	Dyrt	Flyttet	Skadet
Konstant	-,15	-1,28**	-,714	,311	,14	1,01**	-,31
Kjønn (Menn)	-,68*	,22	,730**	-,451	-,12	-,17	-,26**
AlderT2: 17-18 ¹³	1,07*	,82**	-1,287**	1,065*	-,08	-,77**	-,29
AlderT2: 19-20	,57	,65**	-1,034**	,398	-,24	-,42	-,29
AlderT2: 21-23	,31	,36	-,774**	,264	-,26	,22	-,31
AlderT2: 30-35	-,23	-,10	,222	-,624	,76**	-,30	,15
AlderT2: 36-45	-,67	,16	,432	-,796*	,72**	-,84**	,41
AlderT2: 46+	-1,01*	,33	,399	-,738	,80**	-,83**	,43
Kjønn og alder	,14	---	-,142*	,101	---	---	---
Lag vs ind	-,02	,37*	,416*	,010	-,06	,00	,19
Konk nivå	,13	-,02	-,024	-,103	-,03	-,08	,14
R ²	,09	,14	,10	,09	,23	,15	,08

På samme måte som i forrige kapittel, har jeg her også gjennomført en større multivariat regresjonsanalyse for hver av de syv begrunnelsestypene der alle variablene som er brukt over er inkludert (se tabell 4.4).

Som man ser er det en viss variasjon både når det gjelder hvor godt de variablene som inngår ulike modellene faktisk forklarer de ulike begrunnelsestypene er (R^2), hvor viktige de ulike variablene som er trukket inn for å forklare forskjeller i begrunnelser er (samlet sett). De multivariate analysene bekrefter i all hovedsak de mange bivarierte analysene, men viser tydeligere hvilke variabler som er av betydning når man tar hensyn til effekten av helheten av variabler.

13. Referansekategori: AlderT2: 24-29 år. T2 betyr på tidspunkt 2, dvs. 2004.

Ser man på begrunnelse for begrunnelse finner man at for «Lagets tilbud/trener» så er dette viktigst for jenter og de yngste, minst viktig for de eldre. Konkurransespektet er en viktig grunn til at de yngste slutter, og har også en større betydning for at de i lagidretter slutter enn de i individuelle idretter. «Tid, jobb, familie» fører til at gutter/menn slutter, men har lite å si for de yngste utøverne. Igjen har lagidrettene en større utfordring her enn de individuelle idrettene. «Andre interesser» har betydning for de yngste og ikke de eldre. Idretten oppleves som for dyr for noen av de eldre utøverne. Flytting angår de «middelaldrende», mens jenter/kvinner oppgir skade som grunn til å slutte i større grad enn gutter/menn.

Ser man mer overordnet på hvilke variabler som er viktige for å forklare forskjeller i begrunnelser for å slutte, finner man at alder – på ulike måter – er den eneste variabelen som har en signifikant effekt for så godt som alle begrunnelsene: Lagets aktivitetstilbud/trener osv har betydning for de yngste, men ikke for de eldre; Konkurranspreget gjør at de yngre slutter, mens de unge voksne slutter for å få tid til arbeid og familie; de yngste, men ikke de eldre, får andre interesser; mens det er de eldre som synes det blir for dyrt å drive idretten sin; det er ikke de yngste og de eldre som flytter, og skader er unntaket som bekrefter regelen: alder har her ingen betydning.

Kjønn på sin side har betydning for å begrunne det å slutte i det jenter/kvinner i større grad enn menn/gutter er misfornøyd med lagets tilbud og trenerne, mens menn faller fra når de må ta hensyn til jobb og familie. Jenter oppgir også oftere at de slutter pga skade. De som driver med lagidretter ser ut som om de har større problemer med å tilpasse seg på aktiviteten (konkurransenivå) og livet uten om idretten (tid til familie, jobb osv).

- Når de som har sluttet i idrettslaget blir bedt om å plukke ut én begrunnelse for dette som den aller viktigste er resultatet som følger: «Flyttet» (29 prosent), «Ble skadet» (10 prosent), «Laget hadde ikke noe godt tilbud til meg lenger» (8 prosent), «Måtte bruke tid på familie» (7 prosent), «Måtte bruke tid på utdanning» (7 prosent), «Fikk andre interesser på fritiden» (6 prosent) og «Det var ikke gøy lenger» (6 prosent).
- Kvinner/jenter legger større vekt på grunner som har med «lagets tilbud/trener», «andre interesser», «flyttet» og «skadet» å gjøre enn gutter/menn når de slutter/blir mindre aktive.
- I forhold til alder er «lagets tilbud/dårlig trener», «andre interesser» og «trivsel/konkurrans» «viktige grunner for de yngste, «flytting» er viktige for de unge voksne, mens «tid, jobb, venner, familie» er viktigst for de eldre.
- De som er med i lagidretter, i motsetning til individuelle idretter, oppgir oftest «dårlig tilbud/dårlig trener» og «trivsel/konkurrans» som grunner til at de slutter eller trapper ned på idretten. Særlig når det gjelder «trivsel/konkurrans» er forskjellene store.

Avslutning og diskusjon

At det er mange som er aktive i den frivillig organiserte idretten i en kortere periode (ungdomsårene) for så å slutte er velkjent. Ut fra dette trekkes vanligvis den konklusjonen at norsk idrett sliter med et omfattende og alvorlig frafallsproblem. På den ene siden er dette åpenbart langt på vei korrekt. En svært stor andel av norsk ungdom har på et eller annet tidspunkt vært medlem av et idrettslag, og all forskning (og erfaring) tyder på at selv om det er mange som blir så er det også mange som slutter. På den andre siden er det mer uklart hva slags problem dette egentlig utgjør – Hva er det strengt tatt som ikke er som det burde være? – og hvilket omfang det har: Hvor mange er det som faktisk slutter i idretten? Hvem er disse? Hvordan er de som slutter fysisk og sosialt aktive etter at de slutter i den frivillig organiserte idretten? En studie av frafallet i norsk idrett bør både ta de teoretiske og empiriske utfordringene som ligger i disse spørsmålene på alvor.

Analysene i denne rapporten er basert på at et tilfeldig utvalg av medlemmer i norske idrettslag som ble studert i 1999/2000 ble tilsendt et nytt spørreskjema fire år senere (2004). Her ble de blant annet bedt om å redegjøre for om de fortsatt var medlem i det idrettslaget de var med i for fire år siden, i hvilken grad og på hvilken måte de var fysisk aktive fire år etter, om de var medlem i og/eller aktive i andre frivillige organisasjoner og hva som eventuelt var begrunnelsene for å bli mindre aktiv eller slutte i idretten.

Av de som var medlem av et frivillig idrettslag for fire år siden, sa 34 prosent at de ikke var medlemmer i dag. Dette er et tall som langt på vei svarer til tidligere funn og som åpenbart gir grunn til bekymring for de som driver de frivillige idrettslagene. Av de som fortsatte i idrettslaget var 14 prosent mer aktive, 43 prosent var på omtrent samme aktivitetsnivå som tidligere, 20 prosent var mindre aktive og 23 prosent sa de var passive medlemmer.

Det er flere forhold som modifierer det umiddelbare inntrykket av frafallet som et svært problem. For det første sier 46 prosent av de som har sluttet i det idrettslaget de var medlem i for fire år siden at de er medlem av et annet idrettslag i dag. For det andre er det slik at om man spør de som har sluttet i idrettslaget hvor ofte de trener, svarer 78 prosent at de trener en gang i uken eller mer. Det er altså mange som fortsatt er medlem av den organiserte idret-

ten, selv om de har sluttet i det idrettslaget de var medlem av for fire år siden. Og det er mange – over tre fjerdedeler – av de som var idrettslagsmedlemmer for fire år siden og som nå har sluttet som fortsatt er fysisk aktive.

Ser man på de som slutter i den organiserte idretten og deres forhold til andre frivillige organisasjoner kan man tenke seg to tendenser: Enten at de som slutter i idretten frigjør tid og overskudd og deltar mer i andre organisasjoner enn de som er med i idretten; eller at det å slutte i idretten er uttrykk for en mer generell trend der man trekker seg ut av det sosiale liv (i betydning frivillige organisasjoner). Studien tyder ikke på at det er slik at det å slutte i den organiserte idretten betyr at man har mer tid og overskudd som brukes på andre sosiale arenaer. Det er heller tvert i mot en tendens, om enn svak, til at de som fortsatt er med i den organiserte idretten er mer aktive i frivillige organisasjoner enn de som slutter. Alt i alt innebærer dette da at man ikke kan slutte direkte fra det at noen slutter i et idrettslag til at dette er et problem for dem det gjelder. For de fleste har det ikke noen stor betydning for fysisk og sosial aktivitet, for noen innebærer det en endring bare i fysisk aktivitet, for atter andre bare i sosial aktivitet (se figur 3.5, side 36 for fullstendig oversikt over alle mulige utfall og hvordan utvalget fordeler seg på disse typene).

Det å finne fram til hvordan det å slutte i et idrettslag er et problem krever med det en ganske sammensatt analyse. Om man fokuserer på det som kanskje er det mest problematiske ved frafallet – å slutte å være fysisk aktiv – finner man at det er vanskelig å finne fram til veldig klare faktorer som forklarer forskjeller i dette blant de som har sluttet. To forhold peker seg likevel ut. For det første er det slik at jo lenger man har vært medlem av et idrettslag før man slutter, jo større er sannsynligheten for at man fortsatt er fysisk aktiv. Dette kan tolkes som at medlemskap i et idrettslag sosialiserer til fysisk aktivitet. Dette understøtter at det å slutte i et idrettslag etter et kort medlemskap er mer av et problem enn om man slutter etter å ha vært medlem i flere år. For det andre er det en tendens til at gutter er mer fysisk aktive enn jenter etter at de ikke lenger er med i idrettslaget. I tillegg er det imidlertid en interaksjonseffekt mellom kjønn og hvor lenge man har vært medlem som tyder på at når jenter/kvinner har vært medlem i idrettslaget i flere år, så er de like eller mer fysisk aktive enn gutter/menn etter at de slutter med organisert idrett. Dette tyder på at jenter/kvinner trenger mer tid på å sosialiseres til fysisk aktivitet enn gutter/menn.

For å forstå hvorfor noen slutter i idretten, bør man se bak det som kjennetegner disse personene, og supplere dette med en forståelse av hvordan de begrunner sine valg. Respondentene er blitt presentert et omfattende sett av mulige grunner for å slutte, og om man ber dem om å legge vekt på én grunn som den viktigste til at de sluttet så er «flytting» det som peker seg ut. Etter «flytting» er «skade» den viktigste grunnen til å slutte. Den tredje viktigste grunnen til at man slutter i idrettslaget er mer direkte knyttet til aktiviteten: «laget hadde ikke noe godt tilbud til meg». Etter dette følger det flere typer av

grunner som i hovedsak knytter an til to forhold: enten at man måtte prioritere hva man skulle bruke tid til og hvilke interesser man skulle legge vekt, eller at idretten ikke var morsom og/eller trivelig lenger.

Rapportens tittel åpner opp for tre mulige fortolkninger av hvorfor folk faller fra idretten: Orker ikke, gidder ikke eller passer ikke. Svært mange av de begrunnelsene som gis tyder rett og slett på at den frivillige idretten ikke passer; forholdene ligger ikke til rette for at dette er en aktivitet som lar seg forene med arbeidsliv, familieliv, studentliv eller andre interesser. Deretter er det en del som ikke gidder fordi de ikke trives i idretten, og det er mange forhold som kan ligge bak dette. Det er svært få som oppgir at de slutter eller trapper ned fordi de ikke orker mer.

Når man så i neste omgang forklarer hva som ligger bak de ulike begrunnelsene for å slutte i idretten, er det et sammensatt bilde som tegner seg. Jenter/kvinner slutter i større grad enn gutter/menn fordi de oppfatter at tilbudet fra lagets side er for dårlig og fordi de er skadet. Gutter/menn slutter i større grad enn jenter/kvinner fordi de må prioritere hva de skal bruke tiden sin til. Når det gjelder alder, er det slik at de yngste slutter oftere enn de eldre fordi tilbudet fra laget er for dårlig, fordi det er for mye konkurranse og fordi de får andre interesser. Videre er det også slik at de i lagidretter oftere enn de i individuelle idretter oppgir at de slutter fordi konkurranseelementet vektlegges for sterkt, eller fordi idretten tar for mye tid.

Rapporten har vist hvordan det man ofte kaller idrettens frafall er et svært sammensatt problem, og hvilke erfaringer det er som gjør at folk blir mindre aktive eller slutter i den frivillig organiserte idretten. Om man antar at fysisk aktivitet og helse er et spørsmål som folk i stadig større grad må ta hensyn til og ansvar for selv (at dette ikke er noe man får dekket gjennom et stort sett stillesittende arbeid), så melder spørsmålet seg om hvordan dette utgjør et problem og/eller en utfordring for andre enn de individene dette gjelder. Ut fra analysene i denne rapporten er dette først og fremst en utfordring for de ulike nivåene i den frivillige organiserte idretten, og utfordringen vil fortone seg noe annerledes ut fra hvilket nivå man befinner seg.

For det lokale idrettslaget er det på den ene siden begrenset hva man kan gjøre siden mange av grunnene for å slutte ligger utenfor idretten og vanskelig kan påvirkes av et (relativt) lite, lokalt idrettslag. Samtidig er det også slik at enkelte av de vanligste grunnene for å slutte er forhold som et idrettslag lokalt kan gjøre noe med, og dette gjelder først og fremst forhold som går på selve aktiviteten. Her kan det igjen tenkes to innfallsvinkler. For det første er den vanligste begrunnelsen som knytter an til selve idrettslaget at «idrettslaget ikke har noe godt tilbud til meg», og svaret på en slik utfordring er å få en bedre forståelse for hva slags tilbud folk ønsker seg og hva som skal til for at de skal fortsette. For det andre går det på selve aktiviteten der det gjelder å bedre kvaliteten på aktiviteten og miljøet den foregår i; bedre trenere, bedre sosialt miljø. De to forholdene faller i enkelte tilfeller sammen i det

det f.eks. er mange som sier at for mye (og for lite) konkurranse er grunnen til at de slutter; her gjelder det både å differensiere tilbudet og å gjøre de situasjonene der dette ikke går an bedre for de involverte. Et interessant funn er at lagidrettene ser ut til å ha større problemer med å gi et tilbud tilpasset medlemmene med årene, og dette skyldes antakeligvis at lagidretter krever mer koordinering og samordning enn individuelle idretter. Lagene kan her tenke i retning av at medlemmene som er aktive i lagidretter kanskje vil ha et annet tilbud – mer rettet mot individuell aktivitet eller aktivitet i mindre grupper – i perioder der livet rundt idretten er spesielt krevende når det gjelder tid og tilpassing. Og selv om idrettslagene vanskelig kan påvirke befolkningens flyttemønster, så kan de være oppmerksomme på at det alltid vil finnes en del potensielle medlemmer blant folk som har flyttet inn i det laget oppfatter som sitt nedslagsfelt.

På et høyere nivå i den frivillige idrettens organisasjon er det selvfølgelig mange av de samme utfordringene som vil gjelde: et bredere og mer differensierte tilbud. Men i tillegg er det vel mer rimelig å tenke seg at særlig en av de største utfordringene hører hjemme på dette nivået: skader. Det er veldig mange som oppgir at skader er en grunn til at de slutter eller er mindre aktive, og det er minst tre utfordringer som melder seg i forlengelsen av dette. En ting er at man bør ha mer og bedre kunnskap om hva slags skader dette er, og ut fra dette følger igjen to oppgaver. For det første kan man jobbe bedre enn i dag i forhold til å forebygge skader. For det andre kan man jobbe mer målrettet mot å utvikle aktivitetstilbud som passer for folk som sliter med skader.

For det offentlige kan man også se på disse utfordringene ut fra ulike perspektiver. For det første så kan man ta tak i det som gjør det vanskelig for folk å benytte seg av det tilbudet den frivillige idretten har utviklet, og tenke i retning av et mer fleksibelt arbeidsliv, mer fleksible utdanninger, ordninger som gjør det mulig med et mer fleksibelt familieliv osv. Dette er imidlertid krevende, og innebærer langt på vei en urealistisk forestilling om at det er muligheten til fysisk aktivitet som skal legge premissene for samfunnets organisering. Videre kan det offentlige også arbeide i forhold til den frivillig organiserte idretten på en måte som gjør denne bedre i stand til å møte de utfordringene denne står overfor – jf. forrige avsnitt – ved å tilføre ulike typer ressurser. Men det offentlige kan (noe de også gjør) se på fysisk aktivitet i en videre forstand enn frivillig organisert idrett. Ut fra dette bør man også arbeide for å legge forholdene til rette for fysisk aktivitet for de gruppene som har vært med i et idrettslag, men som ikke lenger får dette til å passe inn i hverdagslivet ved å legge forholdene til rette for fysisk aktivitet på andre arenaer enn i den frivillige idretten: både i en privat eller lokal sammenheng, og på mer eller mindre kommersielle arenaer.

Litteratur

- Butcher, Janice, Lindner, Koenraad J. & Johns, David P. 2002. Withdrawal from Competitive Youth Sport: A Retrospective Ten-year Study. *Journal of Sport Behavior* Vol.25, 2:145-163.
- Coakley, Jay. 1992. Burnout Among Adolescent Athletes: A Personal Failure or Social Problems? *Sociology of Sport Journal* Vol.9:271-285.
- Danielsen, Øivind. 1989. *Den nye breddeidretten*. Oslo: FAFO rapport nr. 88.
- Dølvik, Jon Erik. 1990. *Idrett, fritid og organisering*. Oslo: FAFO-rapport nr. 99.
- Franzén, Mats og Thomas Peterson. 2003. *Ending Football*. Paper for ESA Congress 2003, RN Sport and Society, Murcia.
- Gould, Daniel. 1987. Understanding Attrition in Children's Sport. I Gould, D. & Weiss M. (eds.) *Advances in Paediatric Sport Sciences*. Champ., Illinois: Human Kinetics Publ.
- Hansen, Ellen Beate. 1999. *Ung og aktiv? En rapport om barn og ungdoms deltakelse og involvering i idrett og egenorganisert fysisk aktivite*. Oslo: Norges idrettsforbund og olympiske komite.
- Johns, David P. & Lindner, Koenraad J. 1992. Social Exchange in the Process of Withdrawal from Adolescent Sport. In Williams, T. et al. (red.) *Sport and Physical Activity. Moving Towards Excellence*. London: E & FN Spon.
- Koukouris, Konstantinos. 1994. Constructed Case Studies: Athletes' Perspectives of Disengaging From Organized Competitive Sport. *Sociology of Sport Journal* Vol.11, 2:114-139.
- Lindner, Koenraad, J; Johns, David P. og Butcher, Janice. 1991. Factors in Withdrawal From Youth Sport: A Proposed Model. *Journal of Sport Behavior* Vol.14, 1:3-18.
- Ommundsen, Yngvar & Vaglum, Per. 1997. Competence, perceived importance of competence and drop-out from soccer: a study of young players. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. Vol. 7:373.383.
- Seippel, Ørnulf. 2002. *Idrett og sosial integrasjon*. ISF-rapport nr 9. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Seippel, Ørnulf. 2003. *Norske idrettslag 2002. Kunnskap, ledelse og styring*. ISF-rapport nr 7. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Sisjord, Mari-Kristin. 1994. Er frafall fra organisert idrett et problem? *Schola* 6:54-57.
- Sisjord, Mari-Kristin.1995. Personal Experiences of Organised Sport. Comparisons between Participants and Dropouts. I Weiss, Otmar og Wolfgang Schulz (red.) *Sport in Space and Time*. Wien: Vienna University Press.
- Ulseth, Anne-Lene. 2003. *Treningsentre og idrettslag. Konkurrerende eller supplerende tilbud*. ISF-rapport nr 2. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Weiss, Mauree R. & Petlichkoff, Linda M. 1989. Children's Motivation for Participation In and Withdrawal From Sport: Identifying the Missing Links. *Pediatric Exercise Science* Vol. 1: 195-211.

Appendix

Data

Data som er benyttet i denne rapporten har sitt utgangspunkt i en undersøkelse som ble gjennomført i 1999/2000. Den gang ble det trukket et tilfeldig utvalg av medlemmer i norske idrettslag. 1646 av de som ble trukket ut den gang besvarte spørreskjemaet de fikk tilsendt, og det er disse respondentene som er fulgt opp igjen i denne undersøkelsen.

1646 spørreskjema ble følgelig sendt ut i mars 2004. De som ikke svarte ble purret to ganger med postkort. Siden mange, særlig i den aldersgruppen som dekkes av vårt utvalg, flytter i løpet av fire år, fikk vi 279 spørreskjemaer i retur fra posten (ukjent adresser ol). Ytterligere 26 skjemaer ble returnert som ubesvarte eller liknende. 1024 respondenter besvarte skjemaet, hvilke gir en svarprosent på 62 i forhold til utvalget som helhet, 76 prosent i forhold til de som faktisk mottok spørreskjemaet. Dette er en relativt god svarprosent på en undersøkelse av denne typen.

Siden jeg vet lite om universet jeg ønsker å generalisere i forhold til, er det vanskelig å vurderer datakvaliteten ut over den relativt gode svarprosenten. Et forhold er det imidlertid nærliggende å kommentere. Som det viser seg i selve undersøkelsen, er den viktigste grunnen til å slutte i et idrettslag at man flytter. Siden man kan anta at den viktigste grunnen at adressen er ukjent for store deler av utvalget er at de har flyttet i løpet av disse fire årene, så er det også rimelig å anta at en stor andel av de respondentene jeg ikke har nådd har flyttet og følgelig også har sluttet i idrettslaget. En nærliggende konklusjon på dette er da at frafallet fra norske idrettslag er enda noe større enn det som framkommer i analysene i denne rapporten.

I undersøkelsen (1999/2000) som er utgangspunktet for denne studien (2004), var svarprosenten på 30. Dette er ikke et veldig godt resultat. I forhold til dette første utvalget – medlemmer av norske idrettslag 1999/2000– var imidlertid kjønns- og alderfordelingen i universet kjent, og sammenlikner man

utvalget med dette er overensstemmelsen så god at jeg fant det forsvarlig både å bruke og gå videre med disse dataene (se Seippel 2003).

Spørreskjemaet

I den opprinnelige versjonen var det en del følgetekst som er tatt bort her. Navnet på det idrettslaget respondentene svart på sist er flettet inn i spørreskjemaet og «Arendal og Omegn Golfklubb» er bare et eksempel på slik tekst. Layout er også forenklet her for å spare plass.

1. For fire år siden (år 2000) ble du trukket ut til å være med i «*Idrettsundersøkelsen*» fordi du var medlem av **Arendal og Omegn Golfklubb**. Vi lurer på om du fortsatt er medlem i dette idrettslaget eller om du har sluttet.

Sett ett kryss ved det svaret som passer for deg

- 1 Jeg er fortsatt medlem av idrettslaget (gå til spørsmål 2)
2 Jeg er ikke medlem av idrettslaget lenger (gå til spørsmål 3)

2. Om du fortsatt er medlem av idrettslaget, lurer vi på hvor ofte du er aktiv nå i forhold til for fire år siden (år 2000).

Sett ett kryss

- 1 Jeg er mer aktiv nå enn tidligere (gå til spørsmål 7, side 4)
2 Jeg er omtrent like aktiv nå som tidligere (gå til spørsmål 7, side 4)
3 Jeg er mindre aktiv nå enn tidligere (gå til spørsmål 5, side 3)
4 Jeg har vært passivt medlem i idrettslaget de siste årene (gå til spørsmål 7, side 4)

3. Om du har sluttet i **Arendal og Omegn Golfklubb**, er du i tilfellet medlem av andre idrettslag?

- 1 Ja
2 Nei

4. Om du har sluttet i **Arendal og Omegn Golfklubb**, hvor stor sannsynlighet tror du det er for at du blir medlem i idrettslaget igjen senere? *Plasser deg selv på skalaen under som går fra 1 til 7, der 1 betyr at du sannsynligvis aldri blir medlem av idrettslaget igjen og 7 betyr at du sannsynligvis blir medlem av idrettslaget igjen.*

Sannsynligvis blir jeg aldri medlem igjen

1	2	3	4	5	6	7

Sannsynligvis blir jeg medlem igjen

5. Under ser du en liste med grunner til å slutte eller bli mindre aktiv i et idrettslag.
Kryss av for hvor viktig du mener hver enkelt av disse grunnene har vært for deg.

	Svært viktig	Ganske viktig	Lite viktig	Svært lite viktig
	1	2	3	4
1. Fikk ikke nok tid til venner	☐	☐	☐	☐
2. Fikk andre interesser på fritiden	☐	☐	☐	☐
3. Flyttet	☐	☐	☐	☐
4. Ble skadet	☐	☐	☐	☐
5. Idretten tok for mye tid	☐	☐	☐	☐
6. Måtte bruke mer tid på skole/utdanning	☐	☐	☐	☐
7. Måtte prioritere jobb	☐	☐	☐	☐
8. Måtte bruke mer tid på familie	☐	☐	☐	☐
9. Måtte velge mellom ulike idrettsaktiviteter	☐	☐	☐	☐
11. Det ble for dyrt	☐	☐	☐	☐
12. Vennene mine sluttet	☐	☐	☐	☐
13. Foreldrene mine var negative til idretten	☐	☐	☐	☐
14. Fikk venner i andre miljøer utenfor idretten	☐	☐	☐	☐
15. Laget hadde ikke noe godt tilbud til meg lenger	☐	☐	☐	☐
16. Kravene til å hevde seg i konkurranser ble for høye	☐	☐	☐	☐
17. Dårlige ledere	☐	☐	☐	☐
18. Dårlige trenere	☐	☐	☐	☐
19. Dårlige lagkamerater	☐	☐	☐	☐
20. Det var ikke gøy lenger	☐	☐	☐	☐
21. Det ble for mye fokus på de dårligste	☐	☐	☐	☐
22. Det ble for mye lek og for lite seriøs satsing	☐	☐	☐	☐
23. Det ble for mye fokus på de beste	☐	☐	☐	☐
24. Idretten ble for alvorlig	☐	☐	☐	☐
25. Jeg ble aldri god nok i idretten min	☐	☐	☐	☐
26. Vi medlemmer fikk ikke bestemme nok i laget	☐	☐	☐	☐
27. Det ble for mye reising	☐	☐	☐	☐
28. Det ble fysisk utmattende	☐	☐	☐	☐

6. Hvilken av grunnene i spørsmålet over mener du er aller viktigst for at du sluttet eller ble mindre aktiv i idrettslaget?
Skriv tallet som står foran grunnen her: _____

7. **Hva slags frivillige organisasjoner er du medlem av uten om idretten?**
Sett ett kryss ved hver organisasjonstype du er medlem av.
- 1 Kultur, natur eller miljøvernorganisasjoner
2 Sosiale og humanitære organisasjoner
3 Religiøse foreninger eller livssynsorganisasjoner
4 Hobby- og fritidsorganisasjoner
5 Politiske organisasjoner
6 Organisasjoner i arbeidslivet
7 Andre foreninger eller organisasjoner
8. **Hvor ofte er du aktiv i frivillige organisasjoner hvis du ser bort fra idrettslaget?**
Sett ett kryss.
- 1 Nesten aldri
2 Et par ganger i året
3 Omtrent en gang i måneden
4 Omtrent en gang i uken
5 Flere ganger i uken
6 Nesten hver dag
9. **Hvis du trener utenom idrettslaget, hvor trener du da?**
Sett flere kryss om nødvendig.
- 1 I andre idrettslag (enn det du svarer på vegne av her)
2 Treningsstudio (S.A.T.S., Elixia, Friskis og Svettis ol.)
3 Skole eller studiested
4 Hjemme (styrketrening, ergometersykkel mm.)
5 Arbeid
6 I nærmiljøet (f.eks joggetur)
7 Annet sted, fyll ut:
.....
10. **Hvor ofte trener du utenom de treningene du eventuelt har med idrettslaget?**
Sett ett kryss.
- 1 Nesten aldri
2 Et par ganger i året
3 Omtrent en gang i måneden
4 Omtrent en gang i uken
5 Flere ganger i uken
6 Nesten hver dag
11. **Hva er din hovedbeskjeftigelse for tiden?**
Sett ett kryss.
- 1 Jeg går på skole eller studerer
2 Jeg er i arbeid
3 Jeg er i lære
4 Hjemmeværende
5 Arbeidsledig
6 På tiltak for arbeidsledige
7 Alderspensjonist
8 Trygdet
9 Annet, skriv hva

**DERSOM DU IKKE LENGER ER MEDLEM AV ET IDRETTSLAG,
TRENGER DU IKKE SVARE PÅ FLERE SPØRSMÅL.**

12. Dersom du fortsatt er aktiv i et idrettslag, lurer vi på hvilke idretter – en eller flere – du driver med.
Hvis du bare er aktiv i en gruppe, setter du opp navnet på denne gruppa under a). Om du er aktiv i flere grupper, ber vi deg sette opp den gruppa som du er mest aktiv under a), den du er nest mest aktiv i under b) og så videre nedover.
- a) _____
b) _____
c) _____
d) _____
e) _____

Det kan være store forskjeller i hvor aktiv man er i forskjellige idretter på ulike tider av året. Vi ønsker at du svarer på de to neste spørsmålene som om det var «midt i sesongen». Det vil si at du driver med en typisk vinteridrett svarer du som om det var vinter, om du driver en sommeridrett, som om det var sommer.

- 13. Hvor ofte trener du vanligvis med idrettslaget?**
Sett ett kryss.
- 1 5 ganger i uka eller mer
2 4 ganger i uka
3 3 ganger i uka
4 2 ganger i uka
5 1 gang i uka
6 Noen få ganger i måneden
7 Sjeldnere enn en gang i måneden
8 Aldri, jeg er et passivt medlem
- 14. Hvor ofte deltar du i konkurranser som medlem av idrettslaget ditt (spiller kamp, deltar på stevne el.)?**
Sett ett kryss.
- 1 Mer enn 2 ganger i uka
2 1 til 2 ganger i uka
3 Omtrent annenhver uke
4 Omtrent en gang i måneden
5 Sjeldnere enn en gang i måneden
6 Aldri
- 15. Hvilket nivå vil du si du er på i din idrett?**
Her må vurdere ditt nivå i forhold til andre på ditt alderstrinn.
Sett ett kryss.
1. Mosjonsnivå, der jeg ikke konkurrerer i det hele tatt
2. Mosjonsnivå, der jeg konkurrerer noe
3. Lavt konkurransenivå
4. Middels konkurransenivå
5. Høyt konkurransenivå, nasjonalt
6. Høyt konkurransenivå, internasjonalt

- 16. Vil du si at konkurranse og gode resultater er viktigst for deg, eller er det viktigste deltakelse og sosialt samvær?**

Plasser deg selv på en skala fra 1 til 7, der 1 betyr at deltakelse og sosialt samvær er viktigst og der 7 betyr at konkurranse og resultater er det viktigste.

	1	2	3	4	5	6	7	
Deltakelse og sosialt samvær er viktigst								Konkurranse og resultater er viktigst

- 17. Hvorfor trener du i et idrettslag?**

Kryss av for hvor viktig du mener hver av disse grunnene er deg.

	Svært viktig	Gans-ke viktig	Lite viktig	Svært lite viktig	Vet ikke
	1	2	3	4	5
1. Jeg ønsker meg en sterk kropp	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jeg liker å konkurrere	☐	☐	☐	☐	☐
3. Jeg liker å trene	☐	☐	☐	☐	☐
4. Jeg ønsker å forebygge helseplager	☐	☐	☐	☐	☐
5. Jeg treffer vennene mine i idrettslaget	☐	☐	☐	☐	☐
6. Jeg ønsker meg en sunn kropp	☐	☐	☐	☐	☐
7. Jeg synes det er gøy å drive idrett	☐	☐	☐	☐	☐
8. Jeg føler at jeg får mentalt overskudd av å trene	☐	☐	☐	☐	☐
9. Jeg liker spenning og utfordringer	☐	☐	☐	☐	☐
10. Jeg vil holde meg i god form	☐	☐	☐	☐	☐
11. Jeg ønsker å ta hensyn til utseendet	☐	☐	☐	☐	☐
12. Jeg setter pris på det sosiale fellesskapet i laget	☐	☐	☐	☐	☐
13. Jeg tar hensyn til vekten	☐	☐	☐	☐	☐

14. Jeg får bedre selvtillit	☐	☐	☐	☐	☐
15. Jeg føler at jeg kopler av og stresser ned	☐	☐	☐	☐	☐
16. Jeg ønsker å bygge meg opp etter sykdom, skade eller	☐	☐	☐	☐	☐
17. Jeg er stolt av det jeg får til på idrettsbanen	☐	☐	☐	☐	☐
18. Jeg synes det er interessant og lærerikt	☐	☐	☐	☐	☐
19. Jeg føler at jeg får fysisk overskudd av å trene	☐	☐	☐	☐	☐
20. Jeg føler at jeg får uttrykt viktige sider ved meg selv	☐	☐	☐	☐	☐
21. Jeg liker å presse kroppen litt ekstra	☐	☐	☐	☐	☐
22. Idretten er viktig for mitt sosiale nettverk	☐	☐	☐	☐	☐
23. Idretten gir meg sosial status	☐	☐	☐	☐	☐
24. Jeg føler meg presset til å delta i idrettslaget	☐	☐	☐	☐	☐
25. Jeg deltar for å få en pen og tiltrekkende kropp	☐	☐	☐	☐	☐
26. Jeg liker å vinne	☐	☐	☐	☐	☐

Institutt for samfunnsforskning

Rapport 2005:3

<i>Forfatter/Author</i> Ørnulf Seippel
<i>Tittel/Title</i> Orker ikke, gidder ikke, passer ikke? Om frafallet i norsk idrett
<i>Sammendrag</i> Samtidig som norske idrettslag har svært mange medlemmer og aktivitetsnivået er høyt, er det også et kjent problem at veldig mange av de som er medlem slutter etter en tid. I denne rapporten ser jeg nærmere på hva denne frafallsproblematikken innebærer, både teoretisk og empirisk. Det at noen slutter i et idrettslag er et problem hvis det innebærer at vedkommende blir mindre fysisk aktiv, mindre sosial aktiv, har det mindre trivelig og lærer mindre enn de ellers ville gjort. I denne rapporten ser jeg på to sider av denne problematikken og antar at det at noen slutter i et idrettslag er et problem hvis det innebærer at de blir mindre fysisk aktive og/eller sosialt aktive (her: aktive i frivillige organisasjoner). Ette fire år sier 34 prosent av de som var med i et idrettslag at de ikke lenger er medlem av det idrettslaget de var medlem av tidligere. Til gjengjeld sier nesten halvparten av de som har sluttet at de fortsatt er medlem av et annet idrettslag; dvs at de enten var med i to idrettslag tidligere og har sluttet i et av dem, eller at de har byttet over til et annet idrettslag. Blant de som fortsetter i idrettslaget er 14 prosent mer aktive, 43 prosent er på samme aktivitetsnivå, 20 prosent er mindre aktive og 23 prosent oppgir å være passive medlemmer. 51 prosent av de som har sluttet i idrettslaget oppgir at de er fysisk aktive flere ganger i uken eller mer, 27 prosent en gang i uken og 22 prosent er fysisk aktive sjeldnere enn en gang i uken. Den vanligste arenaen å trene på for de som har sluttet i idrettslaget er «i nærmiljøet» (56 prosent), treningsstudio (34 prosent), hjemme (28 prosent) og skole- eller studiested (26 prosent). De som slutter i den frivillige idretten er noe mindre aktive i andre frivillige organisasjoner enn de som fortsatt er medlem. Det å slutte i et idrettslag er for de fleste en sammensatt affære, men når man blir bedt om å plukke ut én begrunnelse som den aller viktigste er resultatet som følger: «Flyttet» (29 prosent), «Ble skadet» (10 prosent), «Laget hadde ikke noe godt tilbud til meg lenger» (8 prosent), «Måtte bruke tid på familie» (7 prosent), «Måtte bruke tid på utdanning» (7 prosent), «Fikk andre interesser på fritiden» (6 prosent) og «Det var ikke gøy lenger» (6 prosent). Rapporten ser også nærmere på hvordan sosial og idrettslig bakgrunn kan bidra til å forklare forskjeller i endring i aktivitet og hvordan ulike begrunnelser vektlegges av ulike grupper.
<i>Emneord</i> Idrett, frafall, frivillige organisasjoner
<i>Summary</i> Even though many norwegians are members of a voluntary sport organization, quite a few are members only for a short period before dropping out. Whether ending sport is a problem or not, depends on how levels of physical activity and social activity (here: participation in voluntary organizations other than sport) develop among those ending organized sport. After four years, 34 per cent are not member of the specific sport organization in which they were a member. Yet, almost half of those not members of their former club, report that they are member in other sport organizations. This implies that either they were members of two clubs, or they have switched to other clubs. Among those still a member, 43 per cent are active at the same level, 14 percent are more active and 20 percent are less active (23 percent are passive members). 51 per cent of those ending organized sport are physical active at least once a week, 27 percent once a week and 22 percent less than once a week. The most important arena for physical activity among those leaving organized sport is the local environment (56 percent), fitness centres (34 percent), home (28 percent), and 'school' (26 percent). Those ending organized sport are less active in other voluntary organizations than those still members. The reasons for ending organized sport are complex, but when asked to prioritize one reason, moving (29 percent) is the most important, followed by injuries (10 percent), 'the club did not offer an appropriate activity' (8 percent), family (7 percent), education (7 percent), other interests (6 percent) and 'not having fun' (6 percent). Their report also shows how social and sport backgrounds affect both development of activities and the reasons given for changes in activity.
<i>Index terms</i> Sport, ending sport/drop out, voluntary organizations